

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

NEBEZPEČÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH A DĚTI

Bakalářská práce

Autor: Ivana Mazourová
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Sobková

Olomouc 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 7. 4. 2015

.....
Ivana Mazourová, autorka

PODĚKOVÁNÍ

Velké poděkování patří paní Mgr. et Mgr. Petře Sobkové za odborné vedení, cenné rady a obětavost při vedení mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat za velikou podporu svých blízkých.

OBSAH

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1 OBDOBÍ PUBESCENCE A VOLNÝ ČAS.....	7
1.1 Charakteristika věkové skupiny: starší školní věk (11- 15 let).....	7
1.1.1 Základní charakteristiky dospívajících	8
1.2 Volný čas.....	11
1.3 Způsoby trávení volného času.....	11
2 SOCIÁLNÍ SÍTĚ	13
2.1 Nová média	13
2.2 Internet, historie internetu	14
2.3 Vznik, rozvoj sociálních sítí.....	15
2.4 Nejznámější sociální sítě.....	16
3 DRUHY NEBEZPEČÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	19
3.1 Kyberšikana.....	19
3.1.1 Způsoby kyberšikany	19
3.1.2 Projevy kyberšikany	21
3.1.3 Aspekty napomáhající šíření kyberšikany	23
3.1.4 Čas a způsob řešení kyberšikany	24
3.2 Kybergrooming	24
3.2.1 Proces kybergroomingu	25
3.2.2 Charakteristické rysy kybergroomingu.....	25
3.3 Kyberstalking	26
3.3.1 Proces kyberstalkingu	26
3.3.2 Kyberstalkeři.....	27
3.3.3 Oběti kyberstalkingu.....	28
4 PREVENCE RIZIK NA INTERNETU A SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH.....	29
4.1 Prevence kyberšikany, kybergroomingu a kyberstalkingu ve školách	29
4.2 Prevence kyberšikany, kybergroomingu a kyberstalkingu v rodině	30
4.3 Zásady bezpečného užívání internetu	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE.....	34
5.1 Vymezení výzkumného problému a výzkumných úkolů.....	34

6	DESIGN VÝZKUMU	36
6.1	Typ výzkumu	36
6.2	Plán realizace výzkumu.....	36
6.3	Metoda získávání dat.....	37
6.3.1	Dotazník.....	37
6.4	Metoda zpracování a analýzy dat.....	38
6.5	Výzkumný soubor	38
6.5.1	Charakteristika celkového vzorku	39
6.5.2	Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska pohlaví	39
6.5.3	Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska bydliště.....	39
6.5.4	Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska věku.....	40
7	PŘEHLED VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE.....	41
7.1	Výsledky dotazníkového šetření	41
7.1.1	Využívání internetu a sociálních sítí.....	41
7.1.2	Informovanost žáků o bezpečnosti na internetu	42
7.1.3	Chování žáků na internetu a sociálních sítích.....	47
7.2	Výsledky výzkumných úkolů.....	52
7.3	Platnosti hypotéz	53
8	DISKUZE.....	63
	ZÁVĚR	66
	BIBLIOGRAFICKÁ CITACE	68
	PŘÍLOHY	71

ÚVOD

Sociální sítě a nebezpečí s nimi spojená jsou v současnosti velmi diskutovaným tématem. Téměř všude se o nich píše a mluví. Internetová komunikace k dnešní době určitě patří, ale bohužel má i své negativní stránky.

Bakalářská práce se zabývá nebezpečím na sociálních sítích u dětí ve věku 11 až 15 let. Cílem teoretické části je popsat sociální sítě a nebezpečí s nimi spojené v celé jejich šíři. Úkolem praktické části je zmapovat bezpečnost dětí na internetu a sociálních sítích.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teorie je tvořena čtyřmi kapitolami. První kapitola se věnuje charakteristice věkové skupiny 11 až 15 let. Je zde také popsán způsob využívání volného času. V druhé kapitole se zabýváme sociálními sítěmi, vznikem internetu a sociálních sítí, rozvojem a nejznámějšími sociálními sítěmi. Čtvrtá kapitola pojednává o nebezpečích na sociálních sítích. Vzhledem k velkému množství rizik spojených s užíváním internetu a sociálních sítí, jsou zde zmíněna pouze některá. Pozornost je zde věnována kyberšikaně, kybergroomingu a kyberstalkingu. Poslední kapitola teoretické části se zabývá prevencí těchto jevů.

Praktická část se věnuje zmapování bezpečnosti dětí na internetu a sociálních sítích. Cílem výzkumu je zjistit, zda jsou žáci informováni o bezpečnosti na internetu, jaké jsou zdroje informovanosti, dále jestli znají bezpečnostní prvky a zda je dodržují a předcházejí vzniku nebezpečných jevů ve virtuálním světě.

TEORETICKÁ ČÁST

1 OBDOBÍ PUBESCENCE A VOLNÝ ČAS

V této kapitole se budeme věnovat charakteristice věkové skupiny dětí od 11 do 15 let a jejich vztahu k volnému času.

1.1 Charakteristika věkové skupiny: starší školní věk (11- 15 let)

Období od 11 do 22 let je nazýváno obdobím dospívání. Z hlediska biologického dospívání začíná prvními známkami pohlavního zrání a vyznačenou akcelerací růstu a končí dovršením plné pohlavní zralosti. Po psychické stránce je toto období charakteristické ohlášením nových pudových tendencí a hledáním způsobů jejich uspokojování a kontroly, celkovou emoční labilitou a nástupem vyspělého způsobu myšlení a dosažením vrcholu jeho rozvoje. V sociální oblasti dochází k novému sociálnímu zařazení jedince (Langmeier, 2006, s. 142-143).

Zhruba za posledních 100 let došlo ve všech rozvinutých evropských a amerických zemích k celkovému urychlování růstu a vývoje. Tento jev je nazýván jako sekulární akcelerace (Langmeier, 2006, s. 144).

Během celého období dospívání jsou specifikovány vývojové úkoly. Dospívající by se měli naučit akceptovat své tělesné proměny, rozvinout abstraktní myšlení a schopnost aplikace intelektu do běžné každodenní zkušenosti, navazovat a udržovat vztahy s vrstevníky obojího pohlaví, změnit vztah k dospělým, získat představy o ekonomické nezávislosti, získat zkušenosti v erotickém vztahu, získat kompetence pro sociálně odpovědné chování, mít představu o budoucích prioritách v dospělosti a ujasnit si hierarchii hodnot a vztah ke světu a k životu (Vávrová, 2013, s. 50).

Dospívání můžeme rozdělit na období pubescence a období adolescence. První období se týká věkové skupiny od 11 do 15 let, druhé od 15 do 22 let. Tato práce je zaměřena na období pubescence, proto se budeme tomuto období věnovat podrobněji. Období pubescence má dvě fáze. První je fáze prepuberty, která je charakteristická pro věkovou skupinu od 11 do 13 let. Začíná prvními známkami pohlavního dospívání, objevením se prvních sekundárních pohlavních znaků a urychlením v růstové křivce. Druhou fází je fáze vlastní puberty. Můžeme ji vymezit věkem 13 až 15 let. Začíná po ukončení prepuberty a končí dosažením reprodukční schopnosti (Langmeier, 2006, s. 143).

1.1.1 Základní charakteristiky dospívajících

V období dospívání je charakteristický výrazný vývoj motoriky. Dospívající získávají dovednosti, které vyžadují značnou sílu, hbitost, jemnou pohybovou koordinaci i smysl pro rovnováhu (Langmeier, 2006, s. 148).

Kognitivní vývoj

V období pubescence se objevuje nový systém: systém formálních operací. Dochází k dalšímu uvolňování vázanosti na konkrétní realitu. Dospívající dokáže uvažovat i hypoteticky. Umí také uvažovat flexibilně (Vávrová, 2013, s. 51).

Mezi hlavní pokroky v myšlení patří práce s pojmy, které jsou vzdáleny od bezprostřední smyslové zkušenosti (jsou obecnější, abstraktnější), uvažování o možných alternativních řešeních, které systematicky zkouší a hodnotí, vytváření domněnek, které nejsou opřeny o reálnou skutečnost (jsou pouze možné, popřípadě až fantastické), aplikace logické operace nezávisle na obsahu soudů, schopnost myslet o myšlení, vytvářet soudy o soudech (Langmeier, 2006, s. 150-151).

Vývoj vnímání souvisí mnohem více s abstraktním myšlením. Představy jsou již méně živé. Pokračuje i vývoj řeči. Roste slovní zásoba, složitost větné stavby i celková výrazová schopnost (Langmeier, 2006, s. 148).

Emoční vývoj a socializace

Pro období pubescence je charakteristická emoční labilita, střídání nálad, větší impulzivita a nedostatek sebeovládání. Dospívající jsou také introvertnější a své city nejsou ochotni dávat najevo (Vávrová, 2013, s. 51). Dochází k uvolnění z přílišné závislosti na rodičích a navazování diferencovanějších a významnějších vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví (Langmeier, 2006, s. 152).

Emancipace od rodiny

V období dospívání dochází k tzv. deidentifikaci ve vztahu k rodičům. Dospívající už nechtějí být jako rodiče, chtějí být sami sebou, mít vlastní názory. Tato emancipace neprobíhá u všech dospívajících a za všech okolností. Problémy mohou například vzniknout, když je rodina příliš autoritativní nebo rigidní, uzavřená (Vávrová, 2013, s. 53).

Navazování vztahů k vrstevníkům

V období dospívání vzrůstá úloha vrstevníků. Dospívající navazuje nové a diferencovanější vztahy k druhým jedincům přibližně stejného věku. Nové vztahy dávají dospívajícímu jistotu a také ho připravují pro nové trvalé vztahy v dospělosti. Rozšiřování vztahů v dospívání probíhá v několika stupních (Langmeier, 2006, s. 154-155).

Pro pubescenci jsou typické následující fáze:

První: Skupinová izosexuální fáze

Nejprve převažuje sklon vytvářet skupiny složené z jedinců stejného pohlaví. Skupiny jsou stabilnější a výrazněji organizované.

Druhá: Individuální izosexuální fáze

Ve vlastní pubertě nastupuje potřeba intimního párového přátelství. V této fázi jde o užší emoční vztah k důvěrnému příteli, s kterým si vyměňuje vlastní pocity a osobní zkušenosti. Přátelé se navzájem svěřují a sdílí nejsoukromější pocity druhého.

Třetí: Přejídná etapa

Začíná se ohlašovat zájem o druhé pohlaví. Zpočátku pouze tápavě, bázlivě a nejistě.

Vlivem účasti na společných akcích vznikají u dospívajících první partnerské sexuální vztahy. Ty jsou základem pro vznik heterosexuálních malých skupin, které přetrvávají na základě hlubšího přátelství mezi páry (Vávrová, 2013, s. 54).

Volba povolání

Volba povolání se stává hlavním tématem pro dospívající i jejich rodiče. Při volbě povolání jde o dva navzájem související aspekty. Z hlediska jedince, aby si vybral takové povolání, které by ho nejvíce uspokojovalo, ve kterém by nejlépe uplatnil své specifické schopnosti i osobní sklony a zájmy. Z hlediska společnosti, aby byl získán pracovník, který by nejlépe přispíval k plnění společenských úkolů (Langmeier, 2006, s. 159).

Z hlediska volby povolání, můžeme rozlišit tři typy volby povolání. Typ A si vybírá povolání na základě přání a rozhodnutí rodičů nebo jiných významných dospělých, bez

ohledu na vlastní zájmy a sklony. Typ B, kde má dospívající určitá přání ohledně budoucího povolání, ale jde jen o obecnou orientaci, nejsou cíleny na konkrétní povolání, to je pak voleno pod vlivem různě silného tlaku z okolí. Typ C, kde povolání volí dle osobního plánu založeného na promyšlených cílech. Tito dospívající jsou většinou iniciativní, cílevědomí se silnými seberealizačními tendencemi (Vávrová, 2013, s. 56).

Vývoj sebepojetí

Ve vývoji sebepojetí je nejdůležitější utváření vztahu k vlastnímu „já“. Dospívající si vytváří obraz o sobě. Zprvu ho upoutává jeho vzrůstající síla, tělesný vzhled a další vlastnosti těla (Vávrová, 2013, s. 52).

Prostřednictvím vnímání vlastního chování i prožívání a sociálního srovnávání dochází k sebehodnocení. Na sebehodnocení se podílejí různé psychické procesy. Velký význam má také to, co si o nich myslí jiní lidé (Vávrová, 2013, s. 52).

V období dospívání je důležité dosažení psychické diferenciacce (vnímání sebe samého jako psychicky odlišného od svých rodičů i od vrstevníků, uvědomovat si a akceptovat omezení a chyby rodičů a přijímat za sebe odpovědnost) a psychické nezávislosti (vnímání sebe sama jako jednajícího nezávisle na druhých i na jejich mínění bez nepřiměřených pocitů úzkosti nebo viny). Oba tyto úkoly jsou snadněji dosažitelné těmi, kteří si v útlém věku vytvořili jistý vztah k rodičům a vybudovali na něm koherentní a dobře integrovaný obecnější koncept emočních vztahů (Langmeier, 2006, s. 161).

Sociální rozměr sebepojetí není vytyčen jen osobními kontakty, vrstevnickými vztahy a rodinnými vazbami, ale také rozvojem užívání informačních a komunikačních technologií. Prudce narůstá aktivní komunikace na sociálních sítích. Současní dospívající vnímají internetovou komunikaci nebo sociální sítě jako součást své sociální existence a zdroj sebepoznání, sebedůvěry a sociálního uznání (Vávrová, 2013, s. 52).

1.2 Volný čas

Volný čas můžeme chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, tyto činnosti děláme dobrovolně a rádi, a přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Do pojmu volný čas můžeme zahrnout odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do pojmu volný čas nemůžeme zahrnout vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluhu, základní péči o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a časové ztráty. Do volného času také nepatří jídlo, spánek, hygiena a zdravotní péče (Pávková, 2001, s. 13).

1.3 Způsoby trávení volného času

V této části práce se budeme zabývat způsoby, jakými můžeme trávit volný čas. Jedná se zejména o organizovaný a neorganizovaný volný čas.

Neorganizovaný volný čas

Tento čas je prostorem pro individuální aktivity každého dítěte. Volný čas zde nezaštiťuje žádné zařízení či organizace. Každodenními společníky tvořícími zázemí vrstevnické skupiny se vším všudy, co k tomu patří, jsou kamarádi. Tyto skupiny mohou mít pozitivní nebo negativní vliv na chování i myšlení jejich členů. Příčiny vedoucí k navázání kamarádství i jeho udržování, jsou velice různorodé. Starší děti postupně opouštějí činnost v kroužcích a oddílech a svůj volný čas tráví individuálně. Tráví ho především s přáteli nebo u televize a počítače. Fenomémem dnešní doby je internet. Popularita internetu tkví v nesmírné šíři zdrojů a produktů určených všem, kteří mají zájem nebo náhodou zabloudili na jeho stránky. Dětem internet přináší neskutečné množství obrázků, videí, diskusí a článků, které jsou volně přístupné (Bocan, 2012, s. 25).

Organizovaný volný čas

Aktivity organizované ve volném čase mohou zajišťovat nestátní neziskové organizace dětí a mládeže, sportovní oddíly, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, kroužky na školách a komerční subjekty. Mezi nejčastější důvody proč děti přestávají docházet do kroužků, můžeme zařadit osobnostní vývoj, kdy nastupuje puberta, a dospívající hledají vlastní identitu a mohou být labilní ve svém prožívání i zařazení do společnosti (Bocan, 2012, s. 43)

Způsoby trávení volného času ovlivňuje řada faktorů. Patří mezi ně například věk, pohlaví, vzdělání rodičů a socioekonomické postavení rodiny. Oblastmi trávení volného času jsou:

- „neorganizovaná činnost“ (nejrozšířenější), jako je trávení času venku s kamarády, návštěvy kamarádů, sport mimo kroužky, sledování televize;
- „IT a hudba“ (spíše více rozšířen, u starších nejčastější), to znamená internet, chatování, počítačové hry, filmy na PC/DVD, poslech hudby;
- „sport a kroužky“ (středně rozšířen);
- „intelektuální činnost“ (okrajová záležitost), jako je četba knížek, četba časopisů, návštěvy knihovny, učení, některé zájmové kroužky;
- „orientace na spotřebu“ (okrajově), to jsou návštěvy fastfoodů, nakupování a návštěvy kina (Bocan, 2012, s. 52-53).

2 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

V této kapitole se budeme věnovat sociálním sítím. Zabývat se budeme novými médii, internetem, vznikem a rozvojem sociálních sítí a neznámějšími sociálními sítěmi.

2.1 Nová média

Samotnými médii rozumíme prostředky sdílení či komunikace. S tímto pojmem se setkáváme v mnoha oborech, jako je například fyzika, chemie, biologie, výpočetní technika i teorie sociální komunikace (Jirák, 2003, s. 16).

Přesná definice nových médií není. Existují ale rysy a principy, které jsou pro nová média nejzásadnější. Nová média jsou založena na elektronické nebo digitální platformě, využívají výpočetní výkon neboli procesor, jsou interaktivní a podporují komunikaci (Pavlíček, 2010, s. 11).

Mezi nová média řadíme internetové aplikace nových médií a počítačové aplikace (software). Počítačovými aplikacemi rozumíme počítačový program, který obsahuje sekvenci instrukcí, které jsou vykonávány procesorem počítače. Tento program je digitální, automatizovaný, modulární, proměnlivý a překódovaný. V neposlední řadě k novým médiím patří masmediální aplikace (TV a radio) a mobilní aplikace, která nám přinesla možnost bezprostřední komunikace. Ostatní HW aplikace, mezi které patří CD/DVD ROM a elektronické kiosky (veřejný počítačový terminál, který je připojen k internetu a poskytuje celou řadu interaktivních a multimediálních služeb), řadíme také do této kategorie (Pavlíček, 2010, s. 48).

Dle Kotrby existuje několik vlastností, které charakterizují nová média (Pavlíček, 2010, s. 16-17):

- multimedialita, která představuje funkční integraci textu, obrazu, podkladové a ovládací grafiky, zvuku, animací i videa;
- asociativnost, víceúrovňovost a vícesměrnost komunikace a distribuce informací, zabezpečovaná hypertextově či hypermediálně;
- kolaborativnost, tedy schopnost spolupráce ve virtuálních týmech či ad hoc komunitách;

- virtualita umožňující vytvářet vlastní či sdílený abstraktní neboli virtuální prostor, s tímto světem potom jde manipulovat, vstupovat do něj;
- interaktivita, která dovoluje uživateli zasahovat do procesů nebo reagovat na získávané informace;
- komunikativnost;
- globalita, díky které je možnost komunikace do celého světa;
- internacionalizace, distribuovanost, diverzifikace a mobilita, které umožňují spolu s interaktivitou nový způsob získávání informací bez závislosti na místě, čase a dalších podmínkách;
- informační a komunikační vstřícnost a otevřenost.

2.2 Internet, historie internetu

Internet je velmi rozsáhlá počítačová síť, která spojuje jednotlivé menší sítě, pomocí soustavy pravidel (protokolů) zvaných IP. Pomocí internetu dochází k přenosu informací. Internet má také mnoho služeb, jako jsou elektronická pošta, chat, webové stránky, sdílení souborů, online hraní her, vyhledávání, katalogizace a mnoho dalších (Procházka, 2010, s. 11). Pro internet je charakteristické to, že je „prostředím bez zábran“. To má pozitivní i negativní důsledky pro prostředí reálného života, výuku, výzkum a komerci na internetu (Šmahel, 2003, s. 23).

Myšlenka vytvoření počítačové sítě, která by spolehlivě propojovala strategické, vojenské, vládní a akademické počítače a zároveň, aby dokázala přežít jaderný úder nebo jiné hrozby, je počátkem internetu. Důležité bylo také to, aby byla síť co nejméně zranitelná. Počítačová síť se skládala z vzájemně propojených uzlů, které byly stejně důležité. Data, která se posílají, se na dobu přenosu rozdělí na několik samostatných částí, které se nazývají pakety. Jednotlivé pakety jsou vybaveny údaji o adresátovi. Každý paket tvoří autonomní zásilku, která cestuje k cíli samostatně a nezávisle na ostatních paketech. Když by se zničila jedna z přenosových cest, může paket dojít k adresátovi jinou cestou (Procházka, 2010, s. 12).

První pokusy s přepojováním uzlů proběhly v roce 1969, kdy byla vytvořena experimentální síť ARPANET (Procházka, 2010, s. 12). Touto problematikou se zabývala výzkumná agentura ARPA. Podle této agentury vznikl i první název pro internet nazývaný ARPANET (Cesnet, 2002, s. 6). Rok 1972 byl známý pod jménem Ray Tomlinson, který vyvíjí první e-mailovou aplikaci. V roce 1980 byl spuštěn experimentální provoz protokolu TCP/IP v síti ARPANET. TCP protokol je jeden ze základních protokolů Internetu, který představuje vrstvu komunikace. Použitím tohoto protokolu mohou aplikace na počítačích zapojených do sítě vytvořit mezi sebou spojení, přes které lze přenášet data. Protokol IP se používá pro přenos dat přes paketové sítě. Síťové rozhraní, které komunikuje prostřednictvím protokolu IP má přiřazenou tzv. IP adresu. Na základě IP adresy příjemce každý počítač provádí rozhodnutí jakým směrem paket odeslat. Pro usnadnění byl v roce 1984 zaveden systém pojmenování domén, tzv. DNS. V tomto systému se doménová jména překládají na IP adresy a naopak. Uživatelé si tak nemusejí pamatovat dlouhá čísla, ale pamatují si pouze názvy. Od roku 1987 se začala síť označovat jako internet. V roce 1990 končí ARPANET (Procházka, 2010, s. 12-13). Rokem 1992 bylo oficiálně uvedeno do provozu připojení České republiky k Internetu (CESNET, 2015). Síť dostala název CESNET a od roku 1994 se síť postupně otevírala dalším zájemcům. Internet se začal šířit komerčními poskytovateli od roku 1996. O dva roky později se začal využívat internet k telefonním hovorům. V roce 1999 získává vedoucí pozici bezdrátové připojení k internetu. Jeden z nejrychlejších datových okruhů sloužících pro internet v Evropě byl uveden do provozu v roce 2000 (Cesnet, 2002, s. 3). Již v roce 2006 využívá internet více než miliarda uživatelů (Procházka, 2010, s. 12).

2.3 Vznik, rozvoj sociálních sítí

Z pohledu sociologie je sociální síť propojená skupina lidí, kteří se navzájem ovlivňují. Tito lidé mohou nebo nemusí být příbuzní. Tato síť se tvoří na základě společných zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných důvodů, jako je například ekonomický, politický nebo kulturní zájem (Pavlíček, 2010, s. 125). Z hlediska celosvětové sítě se pod sociální sítí rozumí každý systém, který umožňuje vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů, přátel (Pavlíček, 2010, s. 125).

Pojem sociální síť se používal již před vznikem a rozšířením internetu. Tento pojem definoval sociolog J. A. Barnes v roce 1954 jako termín, sloužící k popisu sociálních struktur propojených pomocí přátelství, společných zájmů, náboženské či rasové příslušnosti, sexuální orientace nebo jiného atributu (Pavlíček, 2010, s. 126).

S rozvojem informačních technologií vznikají nové internetové sociální sítě. Tyto sítě přenášejí vazby z reálného světa do digitálního prostředí (Pavlíček, 2010, s. 127).

Definice sociální sítě založené na webových technologiích zní: „Je to služba, která nabízí jedincům používajícím takovou síť tři základní možnosti: 1. vybudovat si v rámci této sítě veřejný či polo-veřejný profil uživatele, 2. definovat seznam dalších uživatelů v rámci této sítě, se kterými je daný jedinec propojen, 3. síť umožní uživatelům zobrazit a procházet seznam uživatelů, s nimiž jsou spojeni a zároveň procházet tyto seznamy i u jiných uživatelů“ (Pavlíček, 2010, s. 130).

První pokusy o propojení lidských komunit můžeme najít v 80. a 90. letech. V této době byl možný přes systém BBS přístup k centrálnímu systému, kde bylo možné stahovat programy a hry a také zanechávat zprávy ostatním uživatelům. První internetová sociální síť byla vybudována v roce 1995. Zakladatelem sociální sítě s názvem classmates.com je R. Conrad. V roce 2003 vzniklo mnoho dodnes populárních sociálních sítí, kdy se každá zaměřovala na určitou skupinu lidí. V roce 2004 vznikl Facebook, dnes nejznámější sociální síť, jehož zakladatelem je Mark Zuckerberg, bývalý student Harvardu (Pavlíček, 2010, s. 131-134).

2.4 Nejznámější sociální sítě

Existuje velké množství sociálních sítí, proto se budeme v této části věnovat pouze těm nejznámějším, mezi které patří Facebook, LinkedIn, Myspace, YouTube, Líbímseti.cz, Lidé.cz a Spolužáci.cz.

Facebook

Zakladateli Facebooku jsou bývalí studenti americké Harvardské univerzity, konkrétně Mark Zuckerberg. Tito studenti vytvořili síť ze seznamů studentů především proto, aby usnadnili studentům prvních ročníků orientaci v novém prostředí na univerzitě. Postupně byly na Facebook přidávány další univerzity. Facebook oproti jiným

sociálním sítím má novou funkci, kterou je kanál „Vybraných příspěvků“, který slouží k zobrazování aktuálních informací přátel. Toto dodává Facebooku na aktuálnosti. V roce 2010 měl Facebook přes 400 miliónů uživatelů na světě (Kulhánková, 2010, s. 10).

Popis systému

Nejprve musí nový uživatel projít registrací, poté dojde k vytvoření nového profilu. Na Facebooku máme k dispozici oznamovací oblast, která uživatele informuje o žádostech k přijetí do seznamu přátel, nových soukromých zprávách a dalších upozorněních. Dále na stránce nalezneme pole pro vyhledávání, odkaz pro zobrazení hlavní stránky, odkaz pro zobrazení vlastního profilu a odkaz pro nastavení účtu (Pavlíček, 2010, s. 138). V uživatelově profilu jsou přístupné i aplikace. Ty mohou být buď oficiální, které vyvinula přímo společnost Facebook, nebo neoficiální, které vyvinula externě třetí strana (Kulhánková, 2010, s. 22).

Twitter

Twitter je nejpopulárnějším mikrobloginovacím systémem na světě. Z původního záměru sledovat stav uživatele se stal nový komunikační fenomén (Lupa, 2015).

Provozovatelem sociální sítě Twitter je soukromá kalifornská společnost Twitter. Zakladatelem Twitteru je Jack Dorsey, který přišel se svým nápadem na komunikaci lidí v malé skupině pomocí krátkých textových zpráv v roce 2006. Obsah těchto krátkých zpráv neměl být nijak složitý nebo vážný, mělo se psát o tom, co lidé právě dělají, o čem přemýšlí apod. (Pavlíček, 2010, s. 145).

LinkedIn

Sociální síť LinkedIn je největší internetovou sociální sítí, která je orientovaná na profesní kontakty. Jejím hlavním cílem je sdružování především profesionálů (Lupa, 2015).

Uživatelé se prezentují pomocí životopisů na profesním profilu, který mají k dispozici. Jedná se o online životopis s možnostmi sociální sítě. K dispozici jsou zde také doporučení od kolegů. Tzv. „síť kontaktů“ mohou tvořit přátelé, známí, kolegové, spolužáci, zaměstnanci, spolupracovníci, obchodní partneři, ale i profesionálové z vybraného oboru.

Uživatelé vyhledávají na síti dostupné pracovní pozice, ale i personalisté vyhledávají nové zaměstnance pomocí této sociální sítě (Pavlíček, 2010, s. 149).

Myspace

Sociální síť Myspace se zaměřuje na hudbu, filmy, hry a jiná témata k diskuzím ohledně aktuálního dění ve světě hudby, filmu či televize. Snaží se spojit veškeré kulturní dění mezi lidmi. Každý uživatel zde má prostor k vlastní prezentaci. Od příchodu Facebooku tato sociální síť začala ztrácet na oblibě (Pavlíček, 2010, s. 153).

YouTube

YouTube byl založený v roce 2005. Každý se zde může zdarma zaregistrovat a sdílet videa nebo filmy s ostatními uživateli. Uživatelé mohou sledovat, hodnotit a komentovat videa, nahrávat je. Na prohlížení YouTube není nutná registrace. Nevýhoda neregistrovaných je pouze ta, že nemohou zhlédnutá videa hodnotit ani komentovat (Pavlíček, 2010, s. 155).

Líbímseti.cz

Sociální síť Líbímseti.cz slouží pro vytváření internetových profilů lidí. Využívá se také jako internetová seznamka, chatovací server, a dále také pro blogy (Hulanová, 2012, s. 86).

Lidé.cz

Sociální síť Lidé.cz slouží jako internetové fórum. Uživatelé si na něm zakládají profily, blogy. Dále zde funguje chatovací server, internetové seznamky, internetové kurzy a můžeme zde ukládat a sdílet fotografie (Hulanová, 2012, s. 86).

Spolužáci.cz

Sociální síť Spolužáci.cz je určena pro spolužáky a bývalé spolužáky. Lidé si zde zakládají internetové profily, ukládají a sdílejí multimédia (Hulanová, 2012, s. 86).

3 DRUHY NEBEZPEČÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Existuje velké množství nebezpečí, se kterými se můžeme setkat na internetu či na sociálních sítích. Pro tuto práci jsme vybrali pouze některá z nich. Budeme hovořit o kyberšikaně, kybergroomingu a kyberstalkingu. Těmto pojmům se budeme věnovat i v praktické části práce.

3.1 Kyberšikana

Kyberšikana je situace, kdy dítě nebo dospívajícího někdo opakovaně trápí, hrozí, pronásleduje, ponižuje, zesměšňuje nebo se jinak zaměřuje na další dítě nebo dospívajícího pomocí textových zpráv, e-mailů nebo pomocí jiného typu moderních komunikačních technologií (Hulanová, 2012, s. 37).

Kyberšikana může být stejně děsivá jako šikana, ale zanechává po sobě emocionální rány, nikoli fyzické. U kyberšikany si agresori mohou zachovat určitý odstup od svých obětí, kdežto u šikany je oběť a agresor v přímém kontaktu. Internetový svět dává kyberšikaně nečekané rozměry, jen jediný obrázek se může zanedlouho rozšířit mezi miliony uživatelů. Některé případy kyberšikany mohou mít počátek v úmyslu někomu ublížit, některé mohou být ovšem důsledkem vtipu, který se vymkl z rukou. Kyberšikana může probíhat na rozdíl od šikany kdykoli během celého dne a to i na místech, která byla dříve bezpečná. Dále může mít také mezigenerační rozměr. Mladí lidé mohou šikanovat například dospělé, rodiče, učitele a další lidi ze svého okolí (Rogers, 2011, s. 31).

3.1.1 Způsoby kyberšikany

S kyberšikanou se můžeme setkat kdekoli v prostředí internetu a sociálních sítí, nebo i jiných technologií. Uvedeme nejčastější prostředky používané ke kyberšikaně.

- Webové stránky

Některé webové stránky mohou být vytvořeny přímo za účelem kyberšikany. Možností využití internetových stránek je mnoho (Hulanová, 2012, s. 41). Agresori si mohou například vytvořit hanlivé blogy nebo osobní stránky o svých obětech (Rogers, 2011, s. 35).

- Sociální sítě na internetu

Pomocí sociálních sítí se sdružují lidé, kteří by se jinak fyzicky nemohli setkat, ale i lidé, kteří se běžně scházejí i mimo online prostředí. Sociální sítě nám umožňují vytvořit si svůj profil, který často obsahuje osobní informace, fotografie, videa, zájmy a aktuální stav uživatele. Lidé si zde mohou zanechávat vzkazy, posílat zprávy nebo chatovat se svými přáteli (Hulanová, 2012, s. 41). Sociální sítě se ale také mohou stát místem pro pomstu. Útočník si zde může vytvořit útočné diskusní skupiny zaměřené na konkrétní osobu nebo falešný profil oběti s urážlivým obsahem. Často dochází také ke zneužití fotografie uživatele pro fotomontáž a následné šíření (Sociální sítě, 2014).

- Instant messaging (IM)

Pro tuto formu komunikace se v České republice nejčastěji používá Skype nebo ICQ. Uživatel může sledovat, kdo z jeho přátel je právě připojen a může mu posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory a jinak komunikovat. Výhodou je, že zpráva je doručena ve velmi krátké době od odeslání. Zprávy mohou být posílány jak mezi počítači, tak i mezi počítači a mobilními telefony nebo i dalšími zařízeními, kde se uživatel může připojit k internetu. Kyberšikana zde může mít různou formu. Mohou být agresorem zasílány agresivní a zstrašující zprávy nebo může agresor pod jménem oběti zprávy zasílat i jiným uživatelům (Hulanová, 2012, s. 42).

- Chat

Na chatu se uskutečňuje komunikace nebo rozhovor mezi dvěma či více lidmi prostřednictvím komunikační sítě a to vždy v reálném čase. Komunikace na chatu probíhá tak, že účastníci zasílají krátké zprávy jako své příspěvky do diskuze (Hulanová, 2012, s. 44).

Některé chatovací místnosti se soustředí na určité téma, jako například nějaká konkrétní rocková skupina, jiné zas nemusejí mít konkrétní zvolené téma. Populární chatovací místnosti mohou být zaplněny stovkami lidí ve stejném čase. Lidé „uvnitř“ chatovací místnosti používají přezdívky. Všechny tyto přezdívky jsou zobrazeny pro všechny lidi v chatu. Člověk může číst zprávy od jiných lidí z chatovací místnosti (Breguet, 2007, s. 10). Tím, že se zde dá vystupovat pod přezdívkou či nepravou identitou, je to snadné místo pro útočníky.

- Textové zprávy

Jiné označení pro krátkou textovou zprávu je SMS (z anglického slova Short Message Service). Tato služba slouží k posílání a přijímání textových zpráv ve většině GSM zařízení (Slovník ICT pojmů, 2015). GSM je zkratka používaná pro mezinárodní standard plně digitálních mobilních sítí (Slovník, 2015). Standardní délka jedné SMS je 160 znaků (Slovník ICT pojmů, 2015). Většinou se jedná o zprávy s výhrůžným nebo útočným obsahem. Kyberšikana může mít podobu opakovaného, vytrvalého zahlcování oběti velkým množstvím textovek (Rogers, 2011, s. 33).

- Fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů

Pomocí mobilních telefonů je možno pořídit fotografie, které lze z mobilu rozšířit mezi ostatní lidi. Oběť zachycená na fotce nebo videu je pak pachatelem zahanbována nebo zastrášována (Rogers, 2011, s. 33).

- Mobilní telefonáty

Oběti kyberšikany jsou často obtěžovány neustálými a útočnými telefonáty. Agresoři také své oběti mohou opakovaně prozvánět, a když oběť telefon zvedne, nikdo se neozývá. Útočníci také mohou ukradnout telefon a pomocí něj otravují další, přičemž daná oběť je mylně považována za agresora (Rogers, 2011, s. 33).

- E-maily

Agresoři mohou posílat útočné a šikanující e-maily, buď pod pseudonymem, nebo pod cizí identitou, aniž by je někdo odhalil (Rogers, 2011, s. 34).

3.1.2 Projevy kyberšikany

Kyberšikana se může projevovat různými způsoby. Uvedeme si nejčastější možnosti.

- Publikování ponižujících záznamů nebo fotografií

Jedná se o zveřejňování ponižujících záznamů nebo fotografií na internetu nebo jejich rozesílání. Útočník může tyto materiály získat buď tak, že mu je oběť poskytne sama, nebo je oběti zcizí nebo je útočník sám vytvoří. Po zveřejnění tohoto materiálu útočníkem jsou oběti vystaveny veřejnému posměchu. Záznamy mohou vidět nejen lidé z okolí, ale kdokoli, kdo k němu získá přístup. Příkladem fyzické provokace může být

tzv. happy slapping, který spočívá ve fyzickém útoku na oběť, která nic netuší, jejíž reakce je zaznamenávána a následně publikována. Oběťmi psychické provokace bývají nejčastěji učitelé, kteří nemají dostatek možností, jak se tomuto jednání bránit (Szotkowski, 2013, s. 9-10).

- Ponižování a pomlouvání

Útočník zveřejňuje nepravdivé informace o oběti nebo ji uráží a ponižuje. Tímto způsobem se snaží poškodit pověst oběti a narušit její vztahy k ostatním uživatelům (Kopecký, 2010, s. 9).

- Krádež identity, zneužití cizí identity ke kyberšikaně nebo dalšímu sociálně patologickému jednání

Tento způsob patří u útočníků mezi jeden z nejoblíbenějších. Cílem útočníka je dostat se do cizího elektronického účtu a poté ho zneužít. Jedná se o manipulaci s profily, mazání kontaktů a zpráv, rozesílání zpráv s nevhodným obsahem jménem majitele účtu, zneužití osobních údajů a kontaktních údajů k účtu (Szotkowski, 2013, s. 12-13).

- Ztrapňování pomocí falešných profilů

Jedná se o vytváření falešných osobních stránek nebo elektronických účtů jménem oběti. Útočník dále zveřejňuje na stránkách o oběti nepravdivé informace, které mají oběť poškodit (Szotkowski, 2013, s. 13).

- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci

Provokování a napadání uživatelů je nepřátelská a urážející interakce mezi uživateli nástrojů online komunikace, kteří se vyjadřují k aktuálním problémům reálného světa jako je například politika, sport, náboženství atd. Cílem útočníka je naštvat ostatní uživatele nebo je provokováním a urážením vtáhnout do podobného způsobu komunikace. V případě ignorování těchto pokusů ostatními uživateli, může útočník zahltit diskuzi nebo chat opakovaným vkládáním textu (Kopecký, 2010, s. 10).

- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť

V tomto případě útočník zveřejní prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu intimní nebo ztrapňující materiál o oběti. Tento materiál může získat buď tak, že ho oběť útočnickovi sama poskytne, nebo je útočník od oběti vyláká (Szotkowski, 2013, s. 14).

- Vyloučení z virtuální komunity

Vyloučení nějaké osoby z online skupiny probíhá záměrným a hrubým způsobem (Szotkowski, 2013, s. 14).

- Obtěžování

Útočník oběti opakovaně telefonuje, prozvání ji nebo jí píše zprávy. Cílem útočníka je oběti znepríjemňovat život (Kopecký, 2010, s. 11).

3.1.3 Aspekty napomáhající šíření kyberšikany

Existuje mnoho aspektů, které napomáhají šíření kyberšikany. V této práci si nejdůležitější z nich popíšeme.

- Snadný útok

Hlavní roli zde má anonymita. U útočníka je potlačen strach z dopadení a je ztížena jeho identifikace. Útočníci vystupují pod přezdívkou a používají neznámou e-mailovou adresu nebo telefonní číslo (Szotkowski, 2013, s. 17).

- Chování lidí ve virtuálním světě je riskantní

Informovanost lidí o virtuálních rizicích je bohužel minimální. Lidé mají k virtuálnímu prostředí a virtuální komunikaci velkou důvěru. Vzhledem ke zdánlivé anonymitě se chovají méně opatrně než v reálném světě. Mezi rizikové chování patří také sdílení osobních údajů, fotografií a videozáznamů na internetu (Szotkowski, 2013, s. 17-18).

- Velké množství lidí ve virtuálním světě

- Rychlý rozvoj technologií a nedostatečná prevence

Schopnost přizpůsobovat se novým technologiím je bližší dětem než dospělým, což ztěžuje jejich pozici v oblasti prevence. Protože je nízká informovanost dětí, rodičů a učitelů o této problematice, narůstá proto počet obětí (Szotkowski, 2013, s. 19-20).

- Posun hranic ve vzájemné interakci

Dnešní média negativně ovlivňují chování lidí. Modely jako např. bojové scény ve filmu, agresivní slovní výpadky politiků a pronásledování známých osobností často děti přijímají za své. Poté se chovají podle vzorů, které mají k dispozici (Szotkowski, 2013, s. 20-21).

3.1.4 Čas a způsob řešení kyberšikany

Kyberšikana je problém, který by se měl začít řešit ihned po jejím zjištění. Rodiče by měli udělat tyto obranné kroky: ukončit komunikaci dítěte s agresorem; nereagovat, neodpovídat agresorovi; zamezit přístup agresora k dítěti; zablokovat útočníkovi přístup k účtu počítače nebo telefonnímu číslu; uchovat důkazy; uložit, vytisknout nebo jinak uchovat e-maily, textové zprávy, internetové stránky a další jako důkazní materiál; oznámit útok a obrátit se na odborníky; kontaktovat školu a specializované instituce (Rogers, 2011, s. 9-10).

Pedagogové by měli zajistit přímou léčbu, pokud kyberšikana zasahuje žáky v době výuky nebo při jiném programu školy. Proškolený pracovník rozhodne, zda řešení škola zvládne sama nebo si povolá odborníka specialistu (Rogers, 2011, s. 10).

3.2 Kybergrooming

Kybergrooming je proces, který probíhá online a při kterém se pachatel snaží získat důvěru dítěte, které se snaží postupně přimět, aby se s ním účastnilo různých sexuálních aktivit. Groomer dítě připravuje na společné setkání, které má proběhnout v reálném životě a většinou vyústí v sexuální zneužití dítěte. Kybergrooming je proces, který předchází spáchání závažných trestných činů, jako jsou například znásilnění, distribuce dětské pornografie nebo dokonce vraždy dítěte. Cílem kybergroomera je dítě k sobě citově připoutat a pak jej zneužít (Krčmářová, 2012, s. 93).

3.2.1 Proces kybergroomingu

Proces kybergroomingu má jisté etapy vývoje. Groomer se nejprve snaží u oběti získat důvěru a vytvořit si pozici dobrého kamaráda k oběti. Zároveň izoluje oběť od okolí. Často získá od oběti e-mail, jeho telefonní číslo nebo adresu. Vztah k oběti dále posiluje různými dárky nebo službami. Dítě podplácí.

V další fázi vzniká emoční závislost oběti na osobě útočníka. Děti pak často důvěřují pouze groomerovi. Ten se pro ně stává důvěrníkem a skvělým přítelem. Ve fázi emoční závislosti pravděpodobně dojde k nějakému druhu osobního kontaktu. V poslední etapě dojde k sexuálnímu obtěžování a zneužití dítěte (Hulanová, 2012, s. 53).

3.2.2 Charakteristické rysy kybergroomingu

Kybergrooming má jisté rysy, podle kterých můžeme poznat, zda se jedná o toto nebezpečí.

- Místa výskytu kybergroomingu

Nejčastěji se potýkáme s kybergroomingem v rámci služeb, které jsou pro děti zrovna nejpopulárnější (např. Facebook). Tyto služby poskytují ideální podmínky pro jeho realizaci. Rovněž je zneužíván veřejný chat a internetové seznamky. Dále jsou zneužívány portály pro nezletilé uživatele internetu (např. herní portály) (Sztokowski, 2013, s. 51)

- Délka manipulace vyhlédnuté osoby

Délka manipulace oběti se liší. Nejčastěji ale psychická manipulace probíhá delší dobu, cca od 3 měsíců až po několik let. Důvodem delší manipulace bývá snaha navázat blízký vztah s obětí a získat její plnou důvěru (Sztokowski, 2013, s. 51-52).

- Charakteristika útočníka

Ve většině případů oběť pachatele zná a je na něm závislá. Často bývá agresorem také známý rodiny oběti. Mezi agresory převažují lidé, kteří nikdy nebyli trestáni. Predátorem však může být kdokoli. Útočníci většinou mívají patologický zájem o děti. Početnou skupinu také představují útočníci zaměřující se na dospívající dívky a chlapce s plně vyznačenými sekundárními pohlavními znaky (Sztokowski, 2013, s. 52-54).

- Charakteristika oběti

Oběťmi se nejčastěji stávají děti a mládež ve věku od 11 do 17 let. Pohlaví zde nehraje roli. Oběti tráví spoustu času v prostředí internetu a mobilních telefonů. Mezi oběti nejčastěji patří děti s nízkou sebeúctou nebo s nedostatkem sebedůvěry, děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi, děti naivní a přehnaně důvěřivé, dále adolescenti/teenageři (Szotkowski, 2013, s. 54-55).

3.3 Kyberstalking

Kyberstalking znamená využívání internetu a jiných elektronických prostředků k pronásledování určité osoby. Kyberstalking je charakterizován pronásledováním, slíděním a faktorem strachu. Anonymita na internetu dává kyberstalkerovi obrovský prostor pro pronásledování své oběti. Sledování nebo pronásledování je kontinuální (Krčmářová, 2012, s. 100).

Kyberstalking můžeme rozdělit na přímý a nepřímý. Přímý kyberstalking zahrnuje např. používání mobilních telefonů a e-mailů pro odeslání zpráv s obsahem nenávisti, nemravností, hrozeb nebo zastrašování obětí. Nepřímý kyberstalking zahrnuje používání internetu k zobrazování zpráv plných nenávisti a vyhrožování nebo je také používán k šíření nepravdivých fám o oběti (Hulanová, 2012, s. 70).

3.3.1 Proces kyberstalkingu

Kyberstalkeři používají k získávání kontaktů svých obětí různé promyšlené postupy. Pomocí těchto postupů si vybírají, koho napadnou a začnou pronásledovat a obtěžovat. Oběti si většinou najdou v chatovacích místnostech, diskusních fórech nebo prostřednictvím e-mailů, spamů, obtěžováním v online rozhovoru, zanecháváním nepřístojných vzkazů v návštěvních knihách, atd. Kyberstalker bývá velice vytrvalý a systematický. V chatovací místnosti může kyberstalker získat věhlas mezi ostatními. Protože nikdo nechce být středem posměchu a urážek, tak se ke kyberstalkerovi přidají. Kyberstalker si často vybírá jednoduché cíle. Oběti poté ponižuje a zvyšuje u nich pocit strachu (Krčmářová, 2012, s. 101-102).

3.3.2 Kyberstalkeři

O kyberstalkingu toho ještě není tolik známo, a proto nejsou vytvořeny typologie online kyberstalkerů. Pochopení chování kyberstalkerů bude vysvětleno dle typologie offline stalkerů (Hulanová, 2012, s. 73).

Existuje pět motivačních vzorců u stalkingu. Jsou následující: reakce na odmítnutí, hledání intimity a blízkosti za každou cenu, ventilování hostility a nenávistnosti, pronásledování z nedostatku kompetencí řešit vzniklou situaci jinak a pronásledování jako důsledek predátorské neboli útočné agresivity (Hulanová, 2012, s. 76).

Dle Mullena, Pathé a Purcell existuje následující typologie offline stalkerů:

- Odmítnutý pronásledovatel

Odmítnutý pronásledovatel je nejčastějším typem stalkera. Jedná se o osoby, u kterých došlo k ukončení nějakého blízkého vztahu. Tento typ stalkerů pronásleduje ty, kteří ho odmítli, s cílem dosáhnout usmíření, vykonat pomstu nebo směs obou těchto záměrů. Může se jednat o ukončení jakéhokoli vztahu, pracovního, obchodního, partnerského, intimního apod. Tento typ je také označován jako „bývalý partner“ (Hulanová, 2012, s. 76).

- Hledač intimity

Stalker začíná své pronásledování s cílem, realizovat vztah s osobou, která ho zaujala. Jsou zamilovaní a svému cíli přičítají různé smyšlené, pro ně žádoucí kvality. Ve snažení pokračují bez ohledu na reakce druhé osoby. Hledači intimity trpí často těžkými duševními poruchami s erotomanickým syndromem. Jiné označení je „uctívač“. Patří sem například tzv. pronásledovatelé celebrit (Hulanová, 2012, s. 77).

- Nekompetentní nápadník

Tyto typy stalkerů dávají najevo svou atraktivitu způsobem, který u druhých vyvolává úzkost, a často také strach. Cílem jsou většinou cizí lidé a lidé z náhodných kontaktů. Jsou motivováni touhou navázat kontakt nebo jít na rande. Tito stalkeři mají velké nedostatky v základních sociálních dovednostech. Toto pronásledování většinou končí za relativně krátkou dobu, ale bohužel se rychle přesouvá od staré oběti k nové, jde o

tzv. sériové obtěžování. Tento typ stalkera je také označován jako „neobratný nápadník“ (Hulanová, 2012, s. 78).

- Zlostný pronásledovatel

Stalker je motivován touhou vyvolat u svých obětí strach a úzkost. Vychází z touhy po odplatě vůči osobě nebo organizaci, u které se domnívá, že ho poškodila, nebo jím opovrhuje. Primárním cílem stalkera je hlavně vylekat a zastrašit. Můžeme ho také nazývat jako „ublížený pronásledovatel“ (Hulanová, 2012, s. 78-79).

- Predátorský pronásledovatel

Pronásledovatel připravuje sexuální napadení. Nejprve se snaží získat informace o potenciální oběti. Potom pronásledování rozšíří dále. Pronásledování je skryté, aby o tom jeho oběť nevěděla. Takovýchto typů pronásledovatelů naštěstí není mnoho. Bývá také označován jako „sexuální útočník“ (Hulanová, 2012, s. 79).

- Oblouzněný milovník

Útočník věří, že je do něj oběť zamilovaná. Je přesvědčen o tom, že se jeho vysněná romance stane pevným vztahem. Tento pronásledovatel může trpět akutní paranoiou. Většinou si vybírá oběť s vysokým sociálním statutem (Hulanová, 2012, s. 80).

3.3.3 Oběti kyberstalkingu

Oběťmi kyberstalkingu se většinou stávají ženy. Mezi ohrožené patří i lidé, kteří jsou na internetu noví. Velká část obětí je většinou svobodná. Obtěžování většinou začíná prostřednictvím e-mailu, následují virtuální nástěnky pro vzkazy na sociálních sítích, dále IM, chat a různé webové stránky. Přibližně polovina obětí nezná totožnost kyberstalkera. Pokud oběť kyberstalkera zná, většinou jde o bývalou známost oběti, pak online známého, dále kolegu, kamaráda, bývalou důvěrnou online známost, spolužáka, příbuzného. Většinou dochází ke stupňování obtěžování a také dochází k tomu, že se může obtěžování přesunout i offline (Hulanová, 2012, s. 80-81).

4 PREVENCE RIZIK NA INTERNETU A SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Prevenčí rozumíme předcházení potenciálnímu ohrožení sociálně-patologickými jevy a ochranou před těmito jevy. Prevenci dělíme na primární, sekundární a terciární. U primární prevence je snahou předcházet sociálně-patologickým jevům, než jev nastane. Sekundární prevencí působíme na osoby, které jsou z hlediska sociálně-patologických jevů rizikové nebo se již dokonce deviantního jednání dopustily. Terciární prevence se snaží o zabránění recidivě (Kraus, 2008, s. 148). V případě, že budou děti seznámeny s riziky virtuální komunikace, poté budou mít mnohem větší šanci se vyvarovat případným chybám (Eckertová, 2013, s. 75).

4.1 Prevence kyberšikany, kybergroomingu a kyberstalkingu ve školách

Ve školách probíhají dva typy prevencí. První směřuje k žákům. Cílem této prevence je, aby si žáci osvojili základní pravidla bezpečného užívání internetu. Druhá se týká přístupu školy ke kyberšikaně. Důležité je vytvořit efektivní plán prevence kyberšikany, který je součástí preventivní strategie školy. Tato problematika by měla být probírána nejen v hodinách informatiky, ale i v rámci mediální výchovy, popř. na třídnických hodinách (Blažková, 2011, s. 8).

Pedagogové by měli žákům dávat rady, které je chrání před nebezpečími na internetu. Žáci by se měli učit respektovat ostatní a dávat pozor na to, co říkají a jak by to mohlo působit na adresáta. Měli by přemýšlet, než pošlou nějaký text, video či fotografii, protože to co pošlou, se může stát veřejným a může to také veřejné zůstat navždy. Důležité je nakládat se svým heslem jako s vlastním životem a nechat si ho jen pro sebe. Žáci by nikdy neměli nikomu neznámému sdělovat své osobní údaje, neboť je může kdokoli na internetu zneužít a použít proti nim. Nikdy by žáci neměli dávat někomu neznámému své fotografie nebo fotografie své rodiny, protože si nikdy nemůžou být jistí, s kým na internetu komunikují. Měli by se bránit útočníkům. Pokud někdo neznámý žáky opakovaně napadá, uráží nebo jinak obtěžuje, měli by si zablokovat jeho komunikaci. Nikdy by se neměli mstít nebo opětovat podobný způsob komunikace. Žáci by si měli schovávat důkazy, jako jsou např. zprávy, obrázky nebo online komunikace, které porušují zákon. Měli by o problému informovat dospělého, ke kterému mají

důvěru. Mohou informovat správce webu nebo služby, poradenské pracoviště, které tvoří ředitel školy, výchovný poradce, školní metodik prevence nebo školní psycholog. Pokud žáci zjistí, že se něco takového děje někomu jinému, neměli by být nevšimaví (Blažková, 2011, s. 8-9).

Aby škola mohla vytvořit efektivní plán prevence, měla by se věnovat jistým klíčovým oblastem. Měla by se snažit pochopit podstatu prevence a mluvit o ní. Důležité je definovat, co můžeme zahrnout pod termín kyberšikana. Každý by si měl být vědom nebezpečí, které kyberšikana představuje. Žáci, ale i jejich rodiče by měli být poučeni o odpovědnosti související s používáním ICT, ale i o sankcích za jejich zneužití. Škola by měla aktualizovat existující postupy a praktiky týkající se patologického chování. Případně by měla upravit vnitřní řád školy a předpisy týkající se počítačových učeben. Také by měla usnadnit postup, jak nahlásit kyberšikana, protože nikdo by neměl mít pocit, že musí kyberšikana řešit sám. Žáci by měli být seznámeni s různými způsoby, jak a komu ve škole oznámit, že ví o existenci případů kyberšikany. Důležitá je podpora pozitivního využívání technologií. Technologie lze využít k podpoře poutavého a efektivního učení. Škola by měla hodnotit vliv prevence a její účinnost v boji proti kyberšikaně. Nezbytné jsou pravidelné kontroly (Blažková, 2011, s. 10-11).

4.2 Prevence kyberšikany, kybergroomingu a kyberstalkingu v rodině

Prevence v rodině má smysl a je velmi důležitá. Rodiče by neměli podceňovat nebezpečí virtuálního světa. Měli by věnovat zvýšenou pozornost případům, kdy je dané dítě již šikanováno „klasicky“ a zajímat se o to, kde a jak tráví dítě čas na internetu. Neměli by zapomínat na mobil a jiné technické prostředky, které mohou být ke kyberšikaně zneužity. Měli by otevřeně s dítětem hovořit o možných nebezpečích a apelovat na pozitivní stránku internetu a médií. V případě nejistoty by neměli váhat kontaktovat odborníky a poradenské pracovníky. Měli by se seznámit s pravidly bezpečného internetu a podporovat „netiketu“ neboli pravidla slušného chování na internetu. Rodiče by také měli informovat odpovědné orgány o obsahu na internetu, který považují za nezákonný (Procházka, 2014, s. 124).

4.3 Zásady bezpečného užívání internetu

Existuje několik rad, kterými můžeme dítě seznámit s bezpečným pohybem na internetu. Těmito pravidly by se měli děti řídit (Eckertová, 2013, s. 36-37):

- Dítě by mělo zvážit, komu dává kontakt, jako je například telefonní číslo, ICQ číslo apod.
- Dítě by mělo zvážit, koho přidává do kontaktů nebo skupiny přátel na sociálních sítích, využít blokování hovorů (kontaktů, využívat antispam e-mail, apod.).
- U mobilního telefonu je možnost změny SIM karty, u komunikačních služeb změna hesla nebo vytvoření nového profilu.
- Dále by měly chránit a měnit hesla, osvojit si jejich tvorbu.
- Děti by měly dávat pozor, komu údaje prozrazují nebo zda se při zadání „někdo nedívá“.
- Podezřelou komunikaci by mělo dítě ukončit a nestandardní chování přístroje nahlásit.
- Dítě by mělo zvážit, co vše o sobě chce prozradit, pozor na nebezpečí zneužití, v případě problémů situaci ohlásit (Procházka, 2014, s. 121).
- Děti by nikdy neměly posílat nikomu, koho neznají, svou fotografii. A už v žádném případě intimní.
- Děti by nikdy neměly odpovídat na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy.
- Neměly by si domlouvat schůzku na internetu, aniž by o tom řekli někomu jinému.
- Pokud děti narazí na obrázek, video nebo e-mail, který je šokuje, měly by ihned opustit tuto webovou stránku.
- Měli by se svěřit dospělému, pokud je stránky dovedou do rozpaků nebo vyděsí.
- Neměli by otvírat přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.

- Neměli by věřit každé informaci, kterou získají na internetu.
- Pokud se děti s někým nechtějí bavit, tak ať se nebaví (Eckertová, 2013, s. 36-37).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE

5.1 Vymezení výzkumného problému a výzkumných úkolů

Výzkumným problémem této bakalářské práce je zmapovat bezpečnost dětí na internetu a sociálních sítích. Konkrétně se budeme zabývat informovaností dětí o bezpečnosti na internetu a chováním dětí na internetu a sociálních sítích, neboť sociální sítě jsou aktuálním, hodně diskutovaným tématem.

Výzkumným cílem této práce je zmapovat bezpečnost dětí na internetu ve věku 11 až 15 let. Konkrétně chceme zjistit, zda jsou děti informovány o bezpečnosti na internetu, jaké jsou zdroje informovanosti, zda znají rizika hrozící na internetu. V dalším kroku se budeme zabývat chováním dětí na internetu, zda dodržují prvky bezpečnosti.

Výzkumné úkoly:

1. Zjištění informovanosti dětí o bezpečnosti na internetu.
2. Zjištění, zda dodržují bezpečnostní prvky na internetu.
3. Zjištění zdrojů informovanosti dětí o bezpečnosti na internetu.

Formulace hypotéz:

Jednotlivé hypotézy byly rozděleny do dvou oblastí, které se zaměřily na vybraná specifika užívání sociálních sítí v jednotlivých krajích.

1. Zjištění a porovnání informovanosti v oblasti bezpečnosti u žáků z Olomouckého kraje a kraje Vysočina.

Hypotéza č. 1: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti pojmu kybergrooming.

Hypotéza č. 2: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti pojmu kyberšikana.

Hypotéza č. 3: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti nastavení soukromí.

2. Zjištění a porovnání chování v oblasti bezpečnosti u žáků v Olomouckém kraji a kraji Vysočina.

Hypotéza č. 4: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění osobních údajů.

Hypotéza č. 5: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění adresy.

Hypotéza č. 6: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění jména.

Hypotéza č. 7: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění data narození.

Hypotéza č. 8: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění telefonního čísla.

Hypotéza č. 9: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti poskytnutí fotek neznámé osobě.

6 DESIGN VÝZKUMU

V této části se budeme zabývat typem výzkumu, který jsme realizovali, plánem realizace výzkumu, metodou získávání dat a jejich zpracováním a naším výzkumným souborem.

6.1 Typ výzkumu

V sociálněvědním výzkumu můžeme uplatnit dvě základní formy výzkumu, kvalitativně nebo kvantitativně orientovaný výzkum. Pro praktickou část bakalářské práce jsme použili kvantitativní výzkum. Metodou sběru dat je dotazníkové šetření.

Kvalitativní výzkum využívá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem tohoto výzkumu je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa. Kvantitativní výzkum probíhá více strukturovaně. Tento výzkum používá spíše deduktivní postupy vědecké metody. Cílem tohoto výzkumu je testování hypotéz a teorií. Opírá se o experimentální nebo neexperimentální plány výzkumu s pevně určeným průběhem (Hendl, 2008, s. 61).

6.2 Plán realizace výzkumu

Výzkum jsme uskutečnili v prosinci 2014. Respondenty byli žáci Základní školy Bystřice nad Pernštejnem a Základní školy Olomouc. Dotazníkovému šetření se podrobili žáci 6. až 9. ročníku. Ředitelé obou škol dali souhlas s provedením výzkumu. Dotazníky žáci vyplňovali v rámci výuky anonymně a dobrovolně. Na získávání dat pomocí jednoho dotazníku se podílely dvě studentky. Z dotazníkového šetření byly vytvořeny dvě kvalifikační práce různého zaměření.

6.3 Metoda získávání dat

Data pro praktickou část bakalářské práce jsme získávali pomocí dotazníků. Výběr respondentů do výzkumného souboru byl proveden záměrným výběrem. Dotazníky autorka předala respondentům vždy na začátku výuky.

Dotazník jsme zvolili z toho důvodu, že umožňuje poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů.

6.3.1 Dotazník

Dotazník je způsob, kde se prostřednictvím písemného kladení otázek získávají písemné odpovědi. Otázky v dotazníku se mohou vztahovat buď k jevům vnějším, jako jsou např. názory učitelů, nebo k jevům vnitřním, jako jsou například postoje, motivy, citové stavy apod. Otázky v dotazníku jsou předem připravené, pečlivě formulované a promyšleně seřazené (Chráska, 2007, s. 163).

Dotazník obsahuje celkem 31 položek. Součástí dotazníku je také žádost o vyplnění a poděkování.

Položky z dotazníku můžeme rozdělit do následujících okruhů:

- položky zjišťující demografické údaje,
- položky zabývající se používáním internetu,
- položky zabývající se sociálními sítěmi,
- položky zabývající se bezpečností.

Dotazník obsahuje 17 uzavřených položek. Ty jsou buď dichotomické (dvě vzájemně se vylučující odpovědi), nebo polytomické (více odpovědí než dvě). Součástí dotazníku je také 6 polouzavřených položek (možnost použití jiné odpovědi). Ostatní položky dotazníku jsou uzavřené. U některých položek mohli respondenti volit pouze jednu možnou odpověď, u ostatních bylo více možných variant.

6.4 Metoda zpracování a analýzy dat

Při zpracování dat autorka používala Microsoft Office Word 2007. Pro ověření vztahů mezi jevy byl využit test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku můžeme využít v případech, kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly naměřeny na úrovni nominálního popřípadě ordinálního měření. Výsledky se nejdříve zapisují do kontingenční tabulky. Čísla v kontingenční tabulce vyjadřují pozorované četnosti, čísla v závorce vyjadřují očekávané četnosti. Čísla vpravo od tabulky a pod tabulkou se nazývají jako tzv. okrajové („marginální“) četnosti. Jsou to součty četností v řádcích a sloupcích tabulky. Nesmíme zapomenout formulovat nulovou a alternativní hypotézu. Pomocí očekávaných a pozorovaných četností vypočítáme chí, které je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou hypotézou. Pro posouzení této hodnoty chí musíme určit počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria. Pro zvolenou hladinu významnosti a počtu stupňů volnosti nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria. Po srovnání vypočítané hodnoty s hodnotou kritickou odmítáme nebo přijímáme nulovou hypotézu. Nulovou hypotézu odmítáme, když je vypočítaná hodnota testového kritéria větší nebo alespoň rovna kritické hodnotě (Chráška, 2006, s. 93-94).

Stupeň závislosti mezi jevy jsme posuzovali pomocí koeficientu kontingence C , který jsme vypočítali podle vzorce. Koeficient kontingence C nabývá hodnot v intervalu od 0 do +1. Platí, čím vyšší je hodnota, tím vyšší je stupeň závislosti. Nevýhodou je, že hodnota závisí na počtu řádků a na počtu sloupců v kontingenční tabulce. Nevýhody odstraňuje normovaný koeficient kontingence C_{norm} , který je definovaný jako poměr mezi dosaženou hodnotou koeficientu kontingence a největší možnou hodnotou C_{max} , které může koeficient kontingence dosáhnout (Chráška, 2007, s. 86).

6.5 Výzkumný soubor

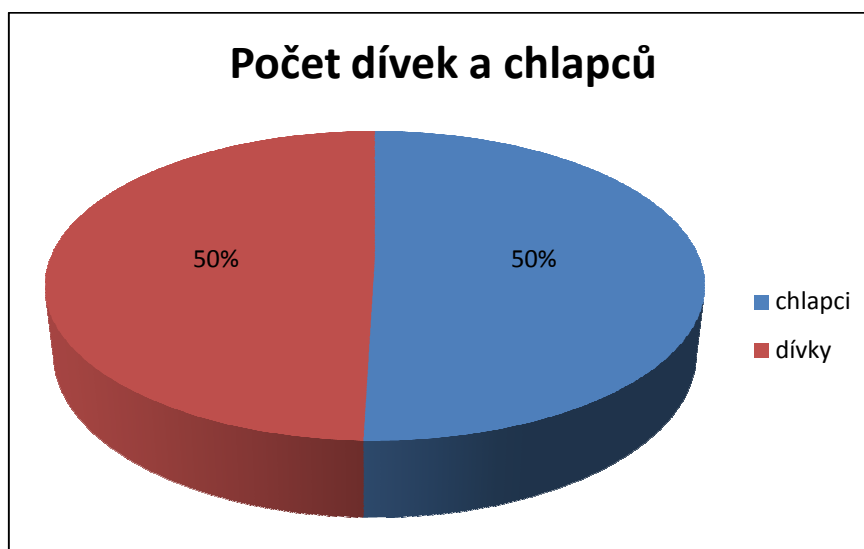
Výzkumný vzorek se skládá z žáků dvou základních škol. První základní škola je z kraje Vysočina, Základní škola Bystřice nad Pernštejnem, Nádražní 615; a druhá z Olomouckého kraje, Fakultní základní škola Olomouc, Hálkova 4.

6.5.1 Charakteristika celkového vzorku

Dotazníkového šetření se účastnilo 218 respondentů. Jedná se o 106 respondentů ze ZŠ Bystřice n. P., Nádražní 615 a 112 respondentů ze FZŠ Olomouc, Hálkova 4. Dotazníky byly zadány žákům od 6. do 9. třídy.

6.5.2 Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska pohlaví

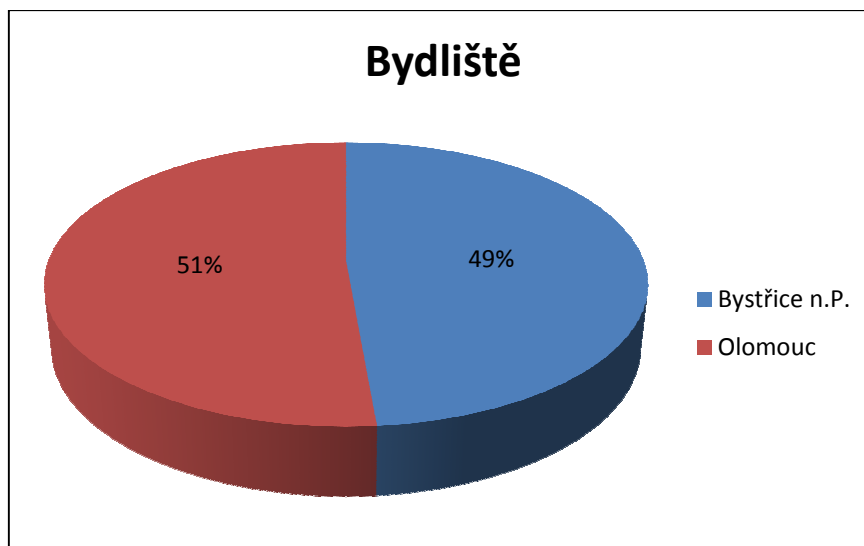
Celkový počet respondentů je 218. Výzkumný vzorek tvoří 108 dívek (50 %) a 110 chlapců (50 %).

Graf č. 1: Počet dívek a chlapců
(Zdroj: Vlastní zpracování)

6.5.3 Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska bydliště

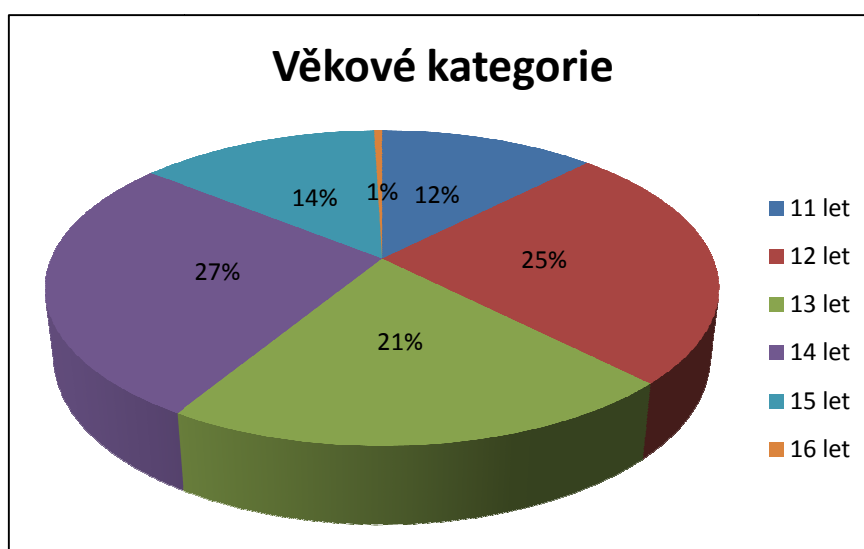
Z Olomouckého kraje pochází 112 respondentů (51 %). Z kraje Vysočina se účastnilo výzkumu 106 respondentů (49 %).

Graf č. 2: Bydliště
(Zdroj: Vlastní zpracování)

6.5.4 Charakteristika zkoumaného vzorku z hlediska věku

Zkoumaný soubor je tvořen žáky ZŠ ve věku 11-16 let. Ve věku 11 let je 27 žáků (12 %), ve věku 12 let 55 žáků (25 %), ve věku 13 let 46 žáků (21 %), ve věku 14 let 59 žáků (27 %), ve věku 15 let 30 žáků (14 %) a ve věku 16 let 1 žák (1 %). Průměrný věk respondentů je 13 let.

Graf č. 3: Věkové kategorie
(Zdroj: Vlastní zpracování)

7 PŘEHLED VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE

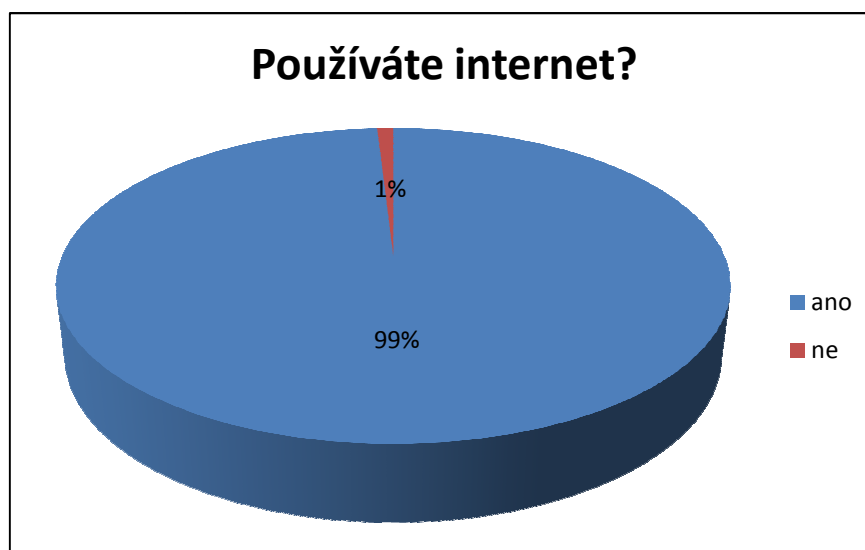
7.1 Výsledky dotazníkového šetření

V této části autorka uvádí jednotlivé otázky dotazníku, které byly použity pro řešení výzkumných úkolů.

7.1.1 Využívání internetu a sociálních sítí

Otázka: **Používám internet?**

Cílem otázky bylo zjistit, kolik respondentů používá internet. Z odpovědí vyplynulo, že internet používá 216 respondentů a pouze 2 respondenti internet nepoužívají.

Graf č. 4: Používáte internet?

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Máš profil na nějaké sociální síti?**

Úkolem této otázky bylo zjistit, zda mají respondenti profil na nějaké sociální síti. 206 respondentů má profil na nějaké sociální síti a 12 respondentů profil nemá.

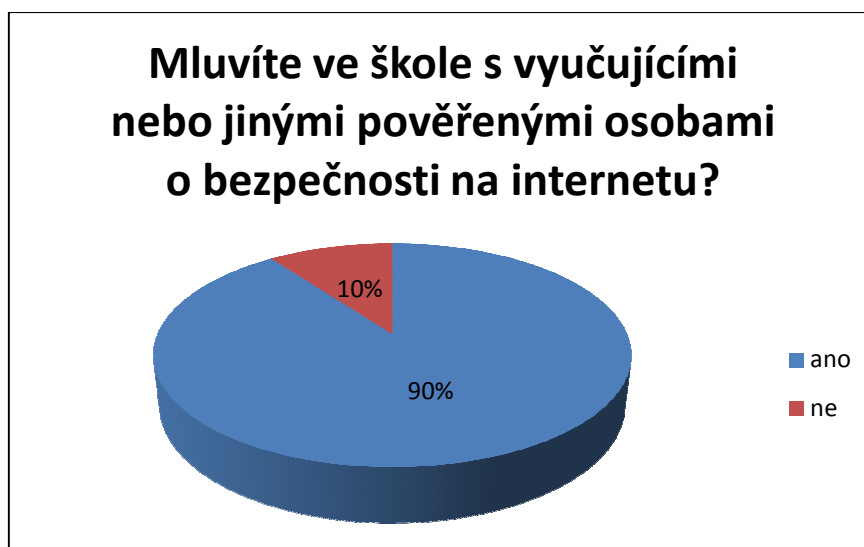

Graf č. 5: Máš profil na nějaké sociální síti?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

7.1.2 Informovanost žáků o bezpečnosti na internetu

Otázka: Mluvíte ve škole s vyučujícími nebo jinými pověřenými osobami o bezpečnosti na internetu?

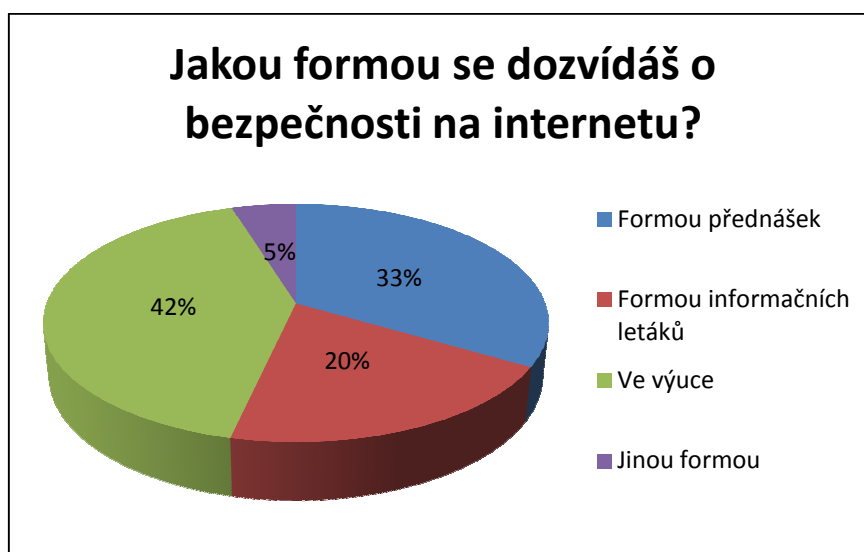
Na otázku, zda žáci mluví ve škole s vyučujícími nebo jinými pověřenými osobami o bezpečnosti na internetu, odpovědělo 196 respondentů kladně, tedy že hovoří o bezpečnosti a 22 respondentů záporně.

Graf č. 6: Mluvíte ve škole s vyučujícími nebo jinými pověřenými osobami o bezpečnosti na internetu? (Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Jakou formou se dozvídáš o bezpečnosti na internetu?

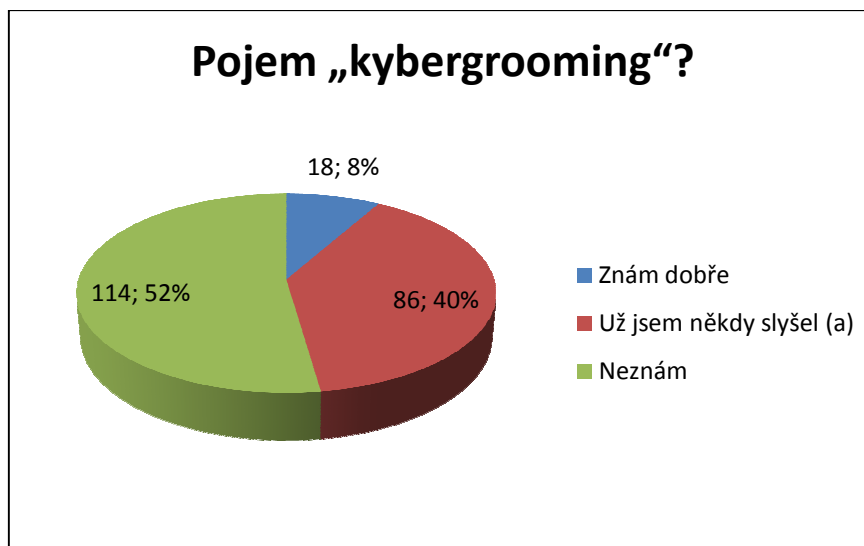
Cílem otázky bylo zjistit, jakou formou se žáci dozvídají o bezpečnosti na internetu. 118 respondentů se o bezpečnosti na internetu dozvídá formou přednášek, 71 formou informačních letáků, 147 respondentů se dozvídá o bezpečnosti na internetu ve výuce a 17 respondentů jinou formou.

Graf č. 7: Jakou formou se dozvídáš o bezpečnosti na internetu?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Pojem „kybergrooming“?

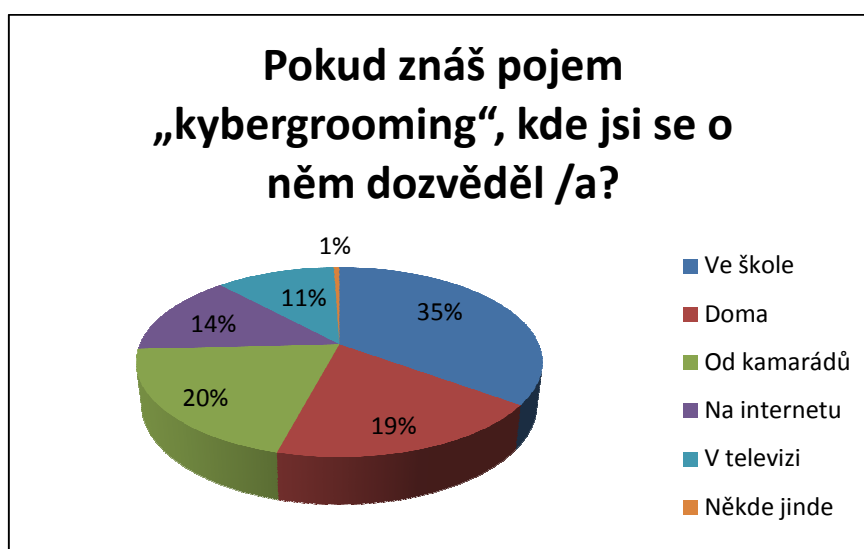
Úkolem této otázky bylo zjistit, zda žáci znají pojem „kybergrooming“. 18 respondentů zná pojem dobře, 86 respondentů už tento pojem někdy slyšelo a 114 respondentů pojem „kybergrooming“ nezná.

Graf č. 8: Pojem „kybergrooming“
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Pokud znáš pojem „kybergrooming“, kde jsi se o něm dozvěděl /a?

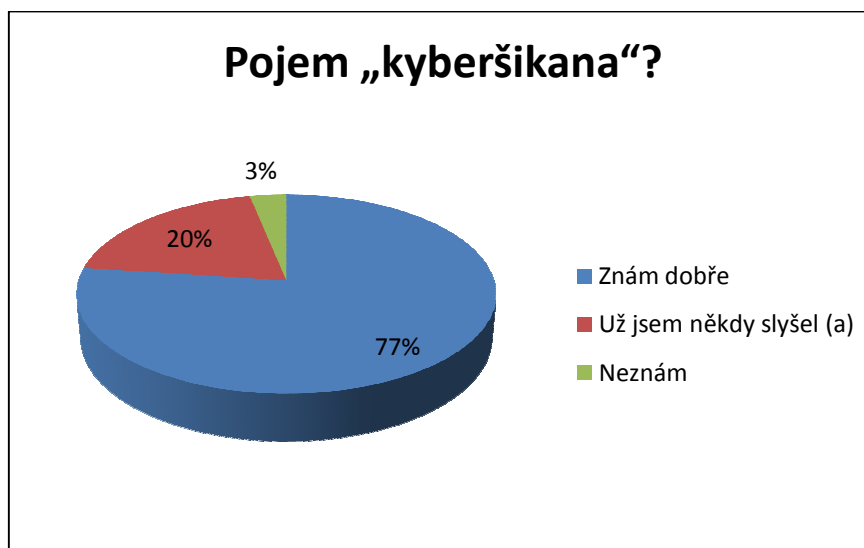
Respondenti, kteří odpovídali na tuto otázku, mohli vybírat více možných odpovědí. Cílem této otázky bylo zjistit, pokud znají respondenti pojem „kybergrooming“, tak kde se o něm dozvěděli. 68 respondentů se o kybergroomingu dozvědělo ve škole, 37 respondentů doma, 39 respondentů od kamarádů, 27 respondentů se o kybergroomingu dozvědělo na internetu, 22 respondentů v televizi a 1 respondent se o tomto pojmu dozvěděl někde jinde.

Graf č. 9: Pokud znáš pojem „kybergrooming“, kde jsi se o něm dozvěděl/a?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Pojem „kyberšikana“?

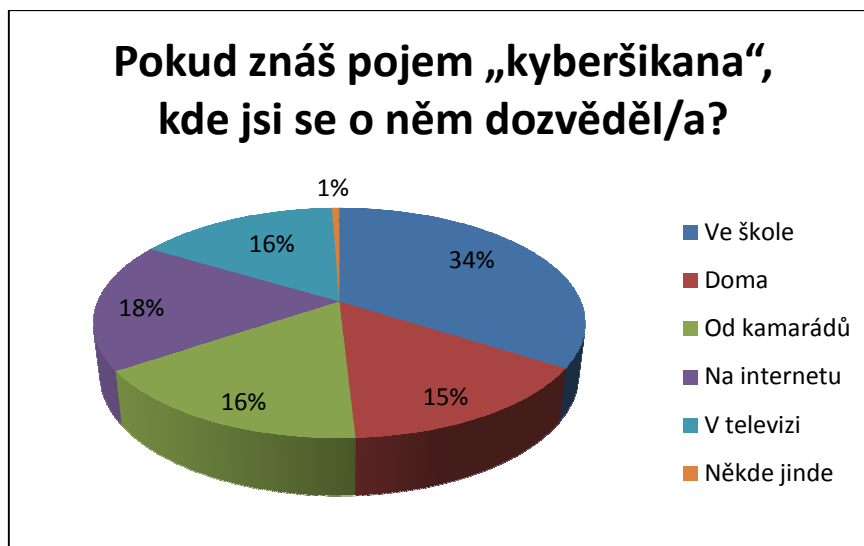
Úkolem bylo zjistit, zda žáci znají pojem „kyberšikana“. 168 respondentů zná kyberšikana, 43 respondentů už někdy o kyberšikaně slyšelo a 7 respondentů pojem „kyberšikana“ nezná.

Graf č. 10: Pojem „kyberšikana“?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Pokud znáš pojem „kyberšikana“, kde jsi se o něm dozvěděl/a?

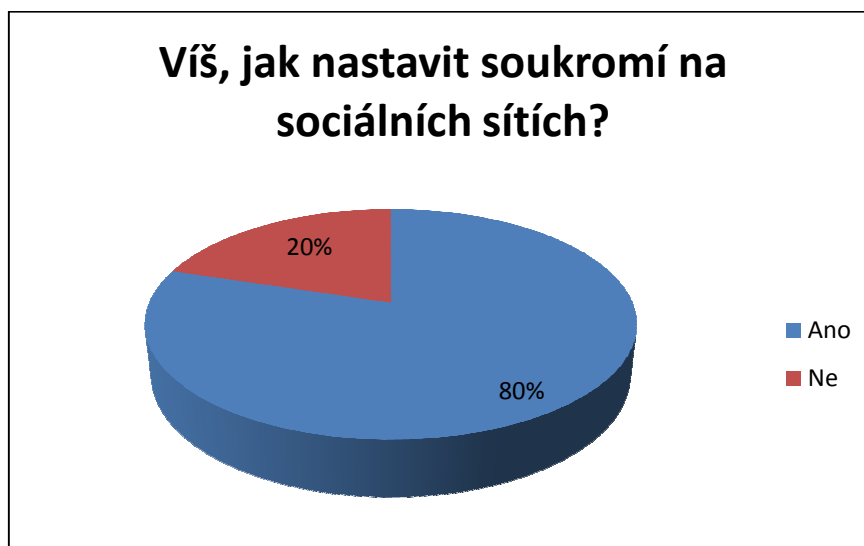
Respondenti, kteří odpovídali na tuto otázku, měli možnost více možných odpovědí. Tato otázka měla za úkol zjistit, pokud žáci znají pojem „kyberšikana“, tak kde se o něm dozvěděli. 177 respondentů se o kyberšikaně dozvědělo ve škole, 78 respondentů doma, 85 respondentů od kamarádů, 97 respondentů se dozvědělo o kyberšikaně na internetu, 82 respondentů v televizi a 3 respondenti někde jinde.

Graf č. 11: Pokud znáš pojem „kyberšikana“, kde jsi se o něm dozvěděl/a?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Víš, jak nastavit soukromí na sociálních sítích?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda žáci vědí, jak nastavit soukromí na sociálních sítích. 174 respondentů ví, jak nastavit soukromí na sociálních sítích a 44 respondentů to neví.

Graf č.12: Víš, jak nastavit soukromí na sociálních sítích?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

7.1.3 Chování žáků na internetu a sociálních sítích

Otázka: **Snažíš se předejít rizikům hrozícím na internetu?**

Na otázku, zda se žáci snaží předcházet rizikům hrozícím na internetu, odpovědělo 198 respondentů, že se snaží předejít rizikům a 20 respondentů že se nesnaží předejít rizikům hrozícím na internetu.

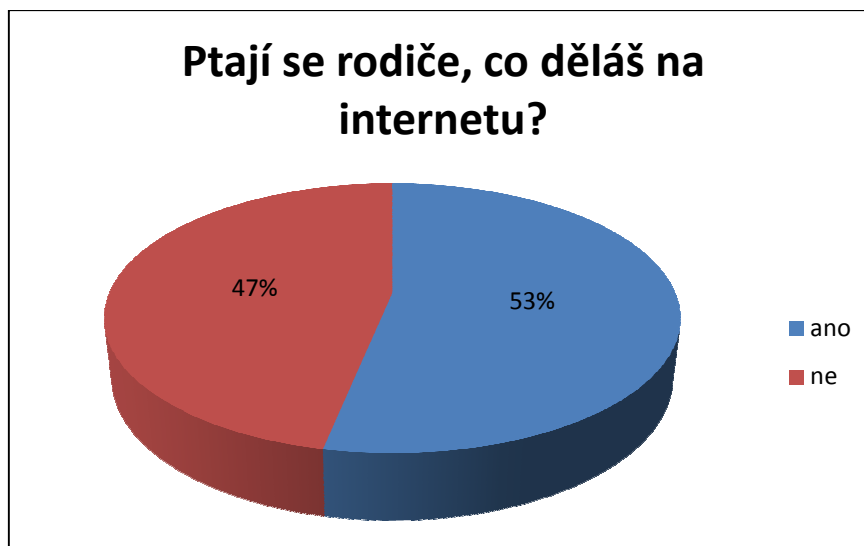

Graf č. 13: Snažíš se předejít rizikům hrozícím na internetu?

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Ptají se rodiče, co děláš na internetu?**

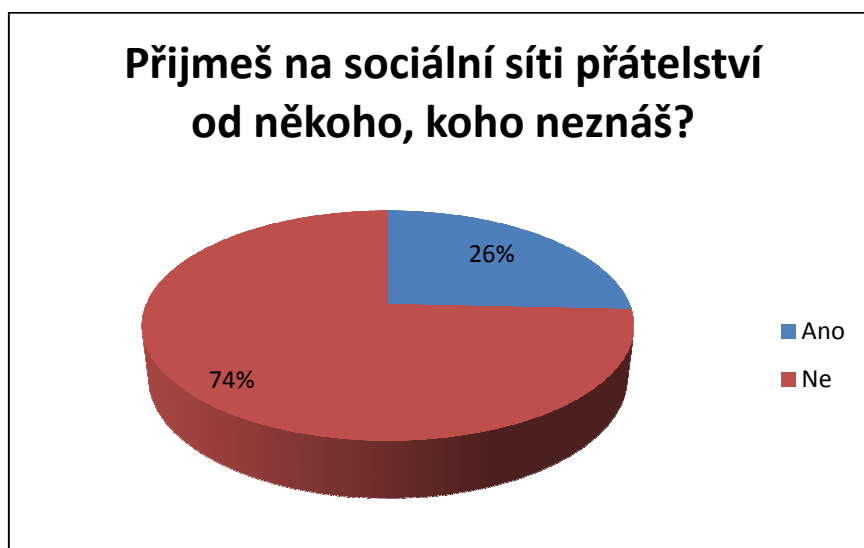
Cílem otázky bylo zjistit, zda se rodiče ptají, co dělají jejich děti na internetu. 116 respondentů odpovědělo, že se jich rodiče ptají, co dělají na internetu a 102 respondentů odpovědělo, že rodiče nezjišťují, co dělají jejich děti na internetu.

Graf č. 14: Ptají se rodiče, co děláš na internetu?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Přijmeš na sociální síti přátelství od někoho, koho neznáš?

Na otázku, zda žáci přijímají na sociální síti přátelství od někoho, koho neznají, odpovědělo 56 respondentů kladně a 162 respondentů záporně.

Graf č. 15: Přijmeš na sociální síti přátelství od někoho, koho neznáš?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Poskytl/a jsi někomu, koho jsi nikdy neviděl/a, své fotky či videa?**

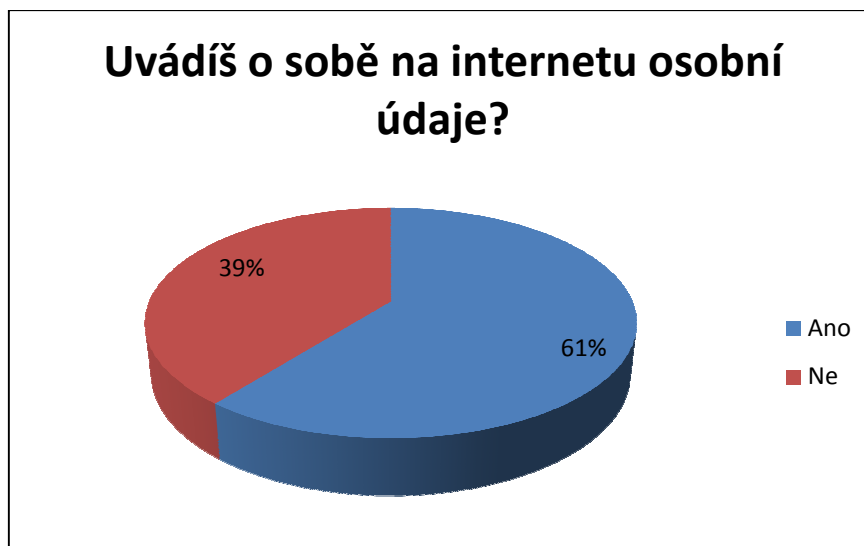
Úkolem této otázky bylo zjistit, zda žáci někdy poskytli někomu, koho nikdy neviděli, své fotky či videa. 33 respondentů někdy poskytlo někomu, koho nikdy neviděli své fotky či videa a 185 respondentů toto nikdy neudělalo.

Graf č. 16: Poskytl/a jsi někomu, koho jsi nikdy neviděl/a, své fotky či videa?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: **Uvádíš o sobě na internetu osobní údaje?**

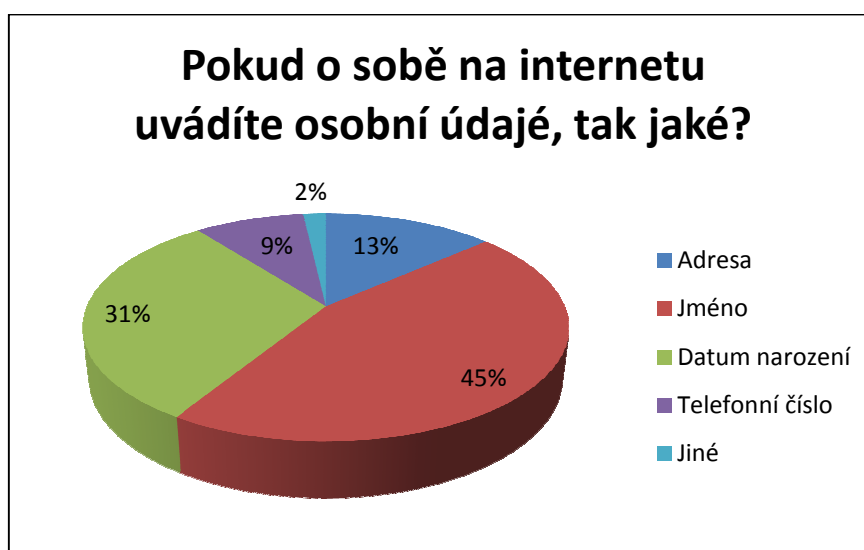
Cílem této otázky bylo zjistit, zda žáci o sobě uvádějí na internetu osobní údaje. 131 respondentů o sobě uvádí osobní údaje a 85 respondentů nikoliv.

Graf č. 17: Uvádíš o sobě na internetu osobní údaje?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Pokud o sobě na internetu uvádíte osobní údaje, tak jaké?

Respondenti odpovídající na tuto otázku, měli možnost více možných odpovědí. Na otázku, pokud o sobě uvádí žáci na internetu osobní údaje, tak jaké, odpověděli respondenti následovně. 45 respondentů uvádí svoji adresu, 151 respondentů uvádí jméno, 102 respondentů uvede svoje datum narození, 29 respondentů telefonní číslo a 6 respondentů jiné osobní údaje.

Graf č. 18: Pokud o sobě na internetu uvádíte osobní údaje, tak jaké?
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka: Poskytl/a jsi někomu, koho jsi nikdy neviděl/a, osobní informace (jméno, adresu, ...)?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda žáci poskytli někomu, koho nikdy neviděli, osobní informace. 23 respondentů o sobě uvedlo osobní informace někomu, koho nikdy neviděli a 195 respondentů tyto informace neuvedlo.

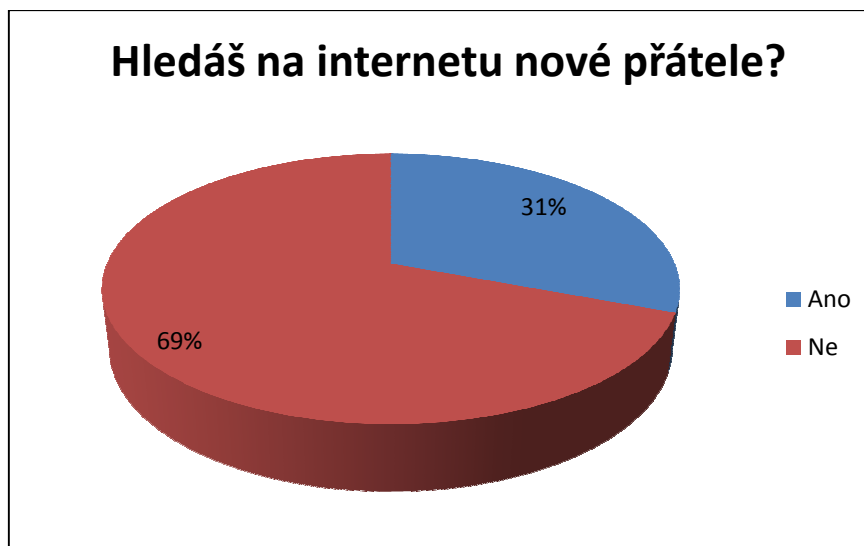

Graf č. 19: Poskytl/a jsi někomu, koho jsi nikdy neviděl/a, osobní informace (jméno, adresu,...)?

(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Otázka: Hledáš na internetu nové přátele?

Na otázku, zda žáci hledají na internetu nové přátele, odpověděli respondenti následovně. 67 respondentů hledá na internetu nové přátele a 151 respondentů na internetu nehledá nové přátele.

Graf č. 20: Hledáš na internetu nové přátele?
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

7.2 Výsledky výzkumných úkolů

Úkol č. 1: Zjištění informovanosti dětí o bezpečnosti na internetu

Z dotazníkového šetření jsme se dozvěděli, že většina žáků je ze školy informována o bezpečnosti na internetu (90 %). Žáci znají kyberšikanu (77 %), ale již méně znají kybergrooming. Nastavit soukromí na sociálních sítích a tím se bránit před hrozícími nebezpečími dokáže většina žáků (80 %). Z toho vyplývá, že žáci jsou informováni o bezpečnosti na internetu.

Úkol č. 2: Zjištění, zda děti dodržují bezpečnostní prvky na internetu

Zjistili jsme, že většina žáků (91 %) tvrdí, že se snaží předcházet rizikům hrozícím na internetu. Mezi bezpečnostní prvky, které by se měli žáci snažit dodržovat na sociálních sítích, patří nepřijímání přátelství od osoby, kterou neznají, neposkytování fotek či videí cizím osobám, neuvádění osobních údajů, a dále by zde děti neměly ani hledat nové přátele, protože nemohou vědět, kdo se za profilem skrývá. Z výzkumu vyplývá, že čtvrtina žáků (26 %) přijme přátelství od někoho, koho neznají. Alarmující je, že 15 % žáků poskytlo své fotky či videa osobě, kterou nikdy neviděli. Osobní informace

poskytlo cizí osobě 11 % žáků. Nejrizikověji se žáci chovají v uvádění osobních údajů (61 %). Více jak čtvrtina žáků hledá na internetu nové přátele (31 %).

Úkol č. 3: Zjištění zdrojů informovanosti dětí o bezpečnosti na internetu

Při zjišťování, odkud jsou žáci informováni o bezpečnosti, mohli respondenti odpovídat více možnostmi. Největšími zdroji informovanosti o bezpečnosti na internetu je výuka (42 %), přednášky (33 %) a informační letáky (20 %).

Zdroje informovanosti o kyberšikaně a kybergroomingu jsou téměř stejné. Nejvíce jsou žáci informováni o této problematice ve škole (35 %), od kamarádů (20 %) a doma (18 %). Pouze polovina rodičů se zajímá o to, co dělají jejich děti na internetu.

7.3 Platnosti hypotéz

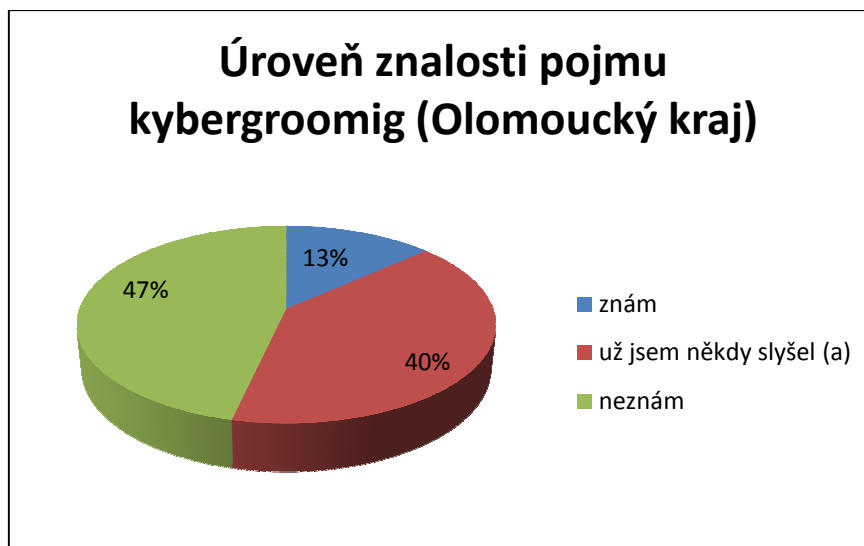
1. Zjištění a porovnání informovanosti v oblasti bezpečnosti u žáků z Olomouckého kraje a kraje Vysočina

Hypotéza č. 1:

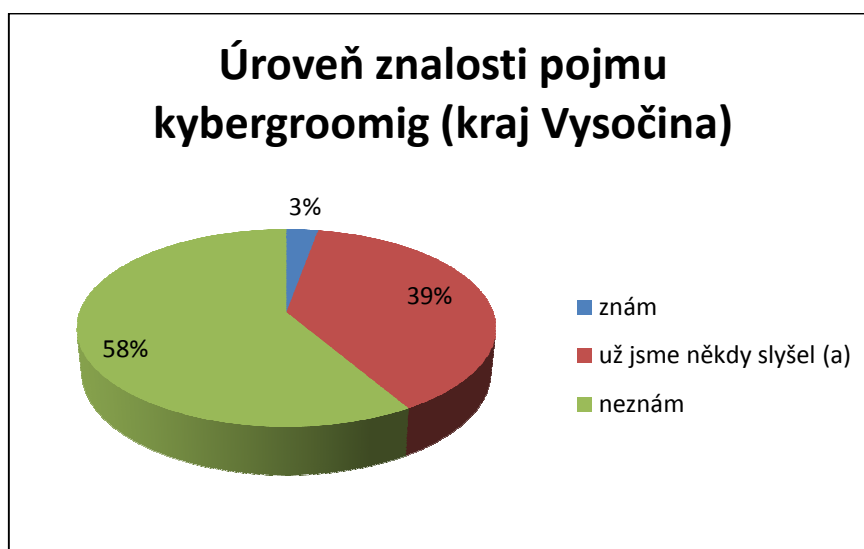
H₀: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti pojmu kybergrooming.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti znalosti pojmu kybergrooming, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili koeficient kontingence C.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a dvěma stupni volnosti jsou následující: $\chi^2=8,905$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(2)=5,991$. Zjistíme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **znalosti pojmu kybergrooming u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje se liší**. Žáci z Olomouckého kraje mají větší znalosti pojmu kybergrooming než žáci z kraje Vysočina.

Graf č. 21: Úroveň znalosti pojmu kybergroomig (Olomoucký kraj)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Graf č. 22: Úroveň znalosti pojmu kybergroomig (kraj Vysočina)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Nyní posoudíme pomocí koeficientu kontingence C stupně závislosti mezi těmito jevy. Výsledky jsou následující: $C=0,198$; $C_{\max}=0,707$; $C_{\text{norm}}=0,280$. Vypočítaná hodnota $C_{\text{norm}}=0,280$ ukazuje, že rozdíl mezi znalostmi pojmu kybergroomig není příliš těsný. To znamená, že mezi znalostmi jsou pouze malé rozdíly.

Hypotéza č. 2:

H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti pojmu kyberšikana.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti znalosti pojmu kyberšikana jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili koeficient kontingence C.

Vzhledem k malým četnostem v kontingenční tabulce, jsme sloučili kategorii „už jsem někdy slyšel“ a „neznám“.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=53,476$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjistíme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **znalosti pojmu kyberšikana u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje se liší**. Žáci z Olomouckého kraje mají větší znalosti pojmu kyberšikana než žáci z kraje Vysočina.

Graf č. 23: Úroveň znalosti pojmu kyberšikana (Olomoucký kraj)
(Zdroj: Vlastní zpracování)

Graf č. 24: Úroveň znalosti pojmu kyberšikana (kraj Vysočina)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

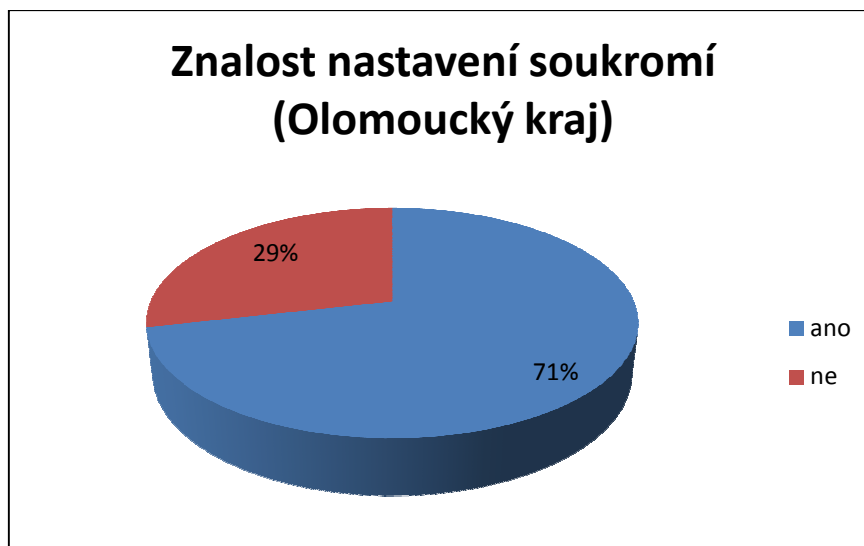
Nyní posoudíme pomocí koeficientu kontingence C stupně závislosti mezi těmito jevy. Výsledky jsou následující: $C=0,444$; $C_{\max}=0,707$; $C_{\text{norm}}=0,628$. Vypočítaná hodnota $C_{\text{norm}}=0,628$ ukazuje, že těsnost mezi vztahy je značná. To znamená, že mezi znalostmi v pojmu kyberšikana u žáků z Olomouckého kraje a kraje Vysočina jsou rozdíly.

Hypotéza č. 3:

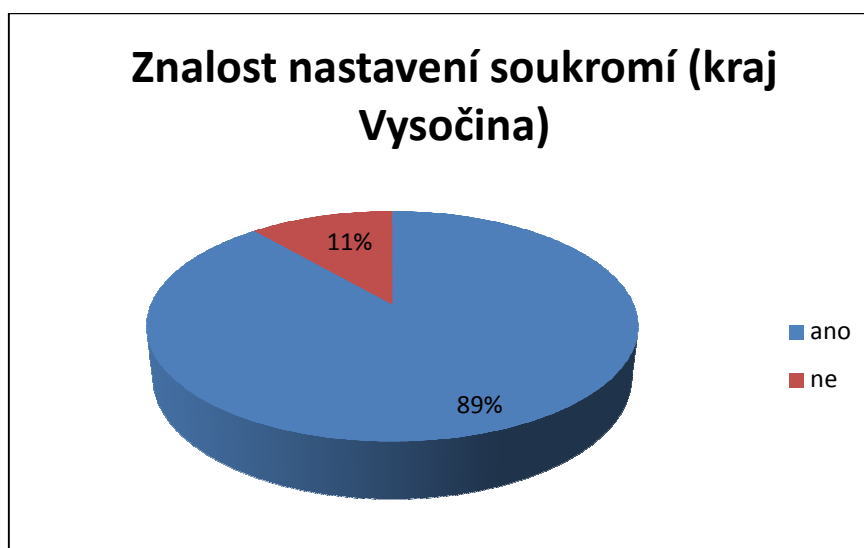
H_0 : Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti nastavení soukromí.

Pro zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti znalosti pojmu nastavení soukromí, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili koeficient kontingence C .

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=10,060$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjistíme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **znalosti nastavení soukromí na sociálních sítích se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje liší**. Žáci z kraje Vysočina mají větší znalosti v nastavení soukromí než žáci z Olomouckého kraje.

Graf č. 25: Znalost nastavení soukromí (Olomoucký kraj)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Graf č. 26: Znalost nastavení soukromí (kraj Vysočina)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Nyní posoudíme pomocí koeficientu kontingence C stupně závislosti mezi těmito jevy. Výsledky jsou následující: $C=0,210$; $C_{\max}=0,707$; $C_{\text{norm}}=0,297$. Vypočítaná hodnota $C_{\text{norm}}=0,297$ ukazuje, že rozdíl mezi znalostmi nastavení soukromí není příliš těsný. Mezi znalostmi jsou pouze malé rozdíly.

2. Zjištění a porovnání chování v oblasti bezpečnosti u žáků v Olomouckém kraji a kraji Vysočina.

Hypotéza č. 4:

H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění osobních údajů.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v uvádění osobních údajů, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

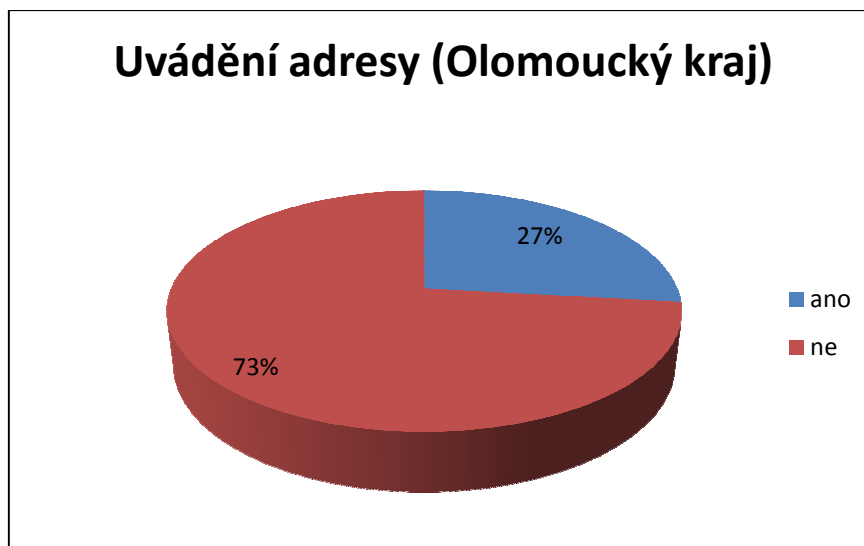
Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=0,037$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že **znalosti nastavení soukromí na sociálních sítích se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje neliší.**

Hypotéza č. 5:

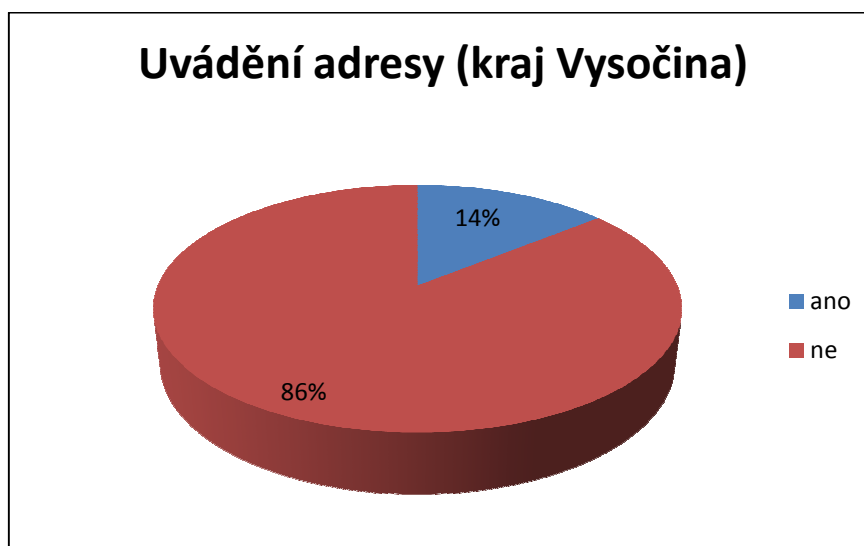
H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění adresy.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti uvádění adresy, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili koeficient kontingence C.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=10,024$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **uvádění adresy na sociálních sítích se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje liší. Žáci z Olomouckého kraje častěji uvádí svoji adresu než žáci z kraje Vysočina.**

Graf č. 27: Uvádění adresy (Olomoucký kraj)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Graf č. 28: Uvádění adresy (kraj Vysočina)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Nyní posoudíme pomocí koeficientu kontingence C stupně závislosti mezi těmito jevy. Výsledky jsou následující: $C=0,210$; $C_{\max}=0,707$; $C_{\text{norm}}=0,297$. Vypočítaná hodnota $C_{\text{norm}}=0,297$ ukazuje, že rozdíl v uvádění adresy na sociálních sítích není příliš těsný. Mezi uváděním adresy u žáků z obou krajů jsou pouze malé rozdíly.

Hypotéza č. 6:

H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění jména.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti uvádění jména jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=0,506$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto je možno přijmout nulovou hypotézu. To znamená, že **uvádění jména na sociálních sítích se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje neliší.**

Hypotéza č. 7:

H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění data narození.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti uvádění data jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=0,145$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto je možno přijmout nulovou hypotézu. To znamená, že **uvádění data narození se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje neliší.**

Hypotéza č. 8:

H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění telefonního čísla.

Pro zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti uvádění telefonního čísla, jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

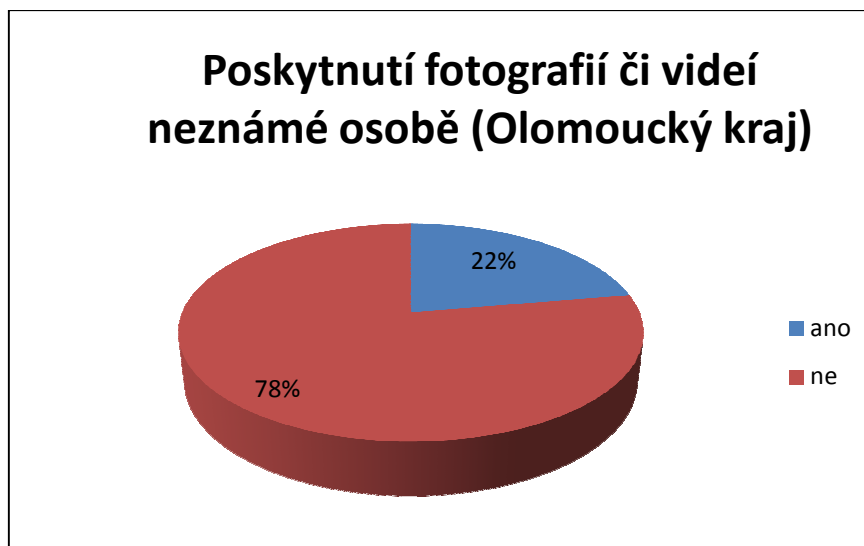
Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=1,530$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto je možno přijmout nulovou hypotézu. To znamená, že **uvádění telefonního čísla na sociálních sítích se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje neliší.**

Hypotéza č. 9:

H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti poskytnutí fotek či videí neznámé osobě.

K zjištění, zda je signifikantní rozdíl v oblasti poskytnutí fotek neznámé osobě jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. K následnému posouzení stupně závislosti mezi jevy jsme využili koeficient kontingence C.

Výsledky testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku při zvolené hladině významnosti 0,05 a jedním stupněm volnosti jsou následující: $\chi^2=9,254$. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s hodnotou kritickou: $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$. Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší než kritická hodnota, a proto je možno odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že **poskytování fotografií či videí neznámé osobě na sociálních sítích se u žáků z Vysočiny a z Olomouckého kraje liší. Žáci z Olomouckého kraje poskytují častěji fotografie či videa neznámé osobě než žáci z kraje Vysočina.**

Graf č. 29: Poskytnutí fotografií či videí neznámé osobě (Olomoucký kraj)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Graf č. 30: Poskytnutí fotografií či videí neznámé osobě (kraj Vysočina)
(Zdroj: Vlastní zpracoávní)

Nyní posoudíme pomocí koeficientu kontingence C stupně závislosti mezi těmito jevy. Výsledky jsou následující: $C=0,202$; $C_{\max}=0,707$; $C_{\text{norm}}=0,285$. Vypočítaná hodnota $C_{\text{norm}}=0,285$ ukazuje, že rozdíl mezi poskytováním fotek neznámé osobě není příliš těsný. Mezi poskytováním fotek u žáků z obou krajů jsou malé rozdíly.

8 DISKUZE

Bakalářská práce se zabývá nebezpečím na sociálních sítích. Autorka se zaměřila na cílovou skupinu ve věku 11 až 15 let. Teoretická část, která se zabývala internetem, sociálními sítěmi, charakteristikou pubescentů, druhy nebezpečí na internetu a sociálních sítích a prevencí, nám poskytla podklad pro vypracování praktické části. Výzkum jsme prováděli dotazníkovým šetřením. Účastnili se ho žáci základních škol od šesté do deváté třídy z Olomouckého kraje a z kraje Vysočina.

Dotazníkové šetření bylo zvoleno pro získání dat z důvodu možnosti rychlého a hromadného shromažďování dat od velkého počtu respondentů. I přes tyto výhody má dotazníková metoda jisté nedostatky. Tím může být například to, že respondenti nemusí odpovídat pravdivě nebo nemusí pochopit zadání dotazníku. Proto byla autorka přítomna u vyplňování dotazníků. Žáci byli také upozorněni na anonymitu dotazníku. Dalším faktorem, který mohl ovlivnit výsledky, je věk cílové skupiny. Někteří žáci si mohli z dotazníkového šetření udělat legraci a neodpovídat podle skutečnosti.

V souvislosti s výzkumným úkolem č. 1 a č. 2 jsme zjistili, že i přesto, že žáci z Olomouce více znají nebezpečí hrozící na internetu, chovají se rizikověji než žáci z Bystřice nad Pernštejnem. Zatímco v Bystřici n. P. poskytlo neznámé osobě fotky či videa 8 žáků ze 106, což je 8 %, v Olomouci to bylo už 25 žáků ze 112, tedy 22 %. Toto se nám projevilo i v uvádění adresy. V Bystřici nad Pernštejnem uvádí svoji adresu 14 % žáků, v Olomouci 27 % žáků. Otázkou je, zda na to má vliv velikost města, ve kterém žijí a dochází do školy.

U výzkumného úkolu č. 2, který se zabýval dodržováním bezpečnostních prvků na internetu, stojí za zmínku to, že 56 žáků z 218 respondentů (26 %), přijme na sociálních sítích přátelství od někoho, koho neznají. Může to být tím, že si děti neuvědomují, že informace, které o sobě lidé uvádějí na svém profilu, nemusejí být pravdivé. 91 % žáků tvrdí, že se snaží předcházet rizikům na sociálních sítích, ale přesto 26 % žáků přijme přátelství od neznámé osoby. Je varovné, že si 26 % žáků neváží svého soukromí natolik, aby přístup ke svému profilu umožnili pouze lidem, které jistě znají. Žáci vědí o nebezpečích, která jim hrozí, přesto dovolují cizím osobám přístup k jejich soukromí. Vliv na to může mít věk, kdy dospívající hledají svoji vlastní identitu a rozšiřují vztahy s vrstevníky. Zajímavá je i otázka, která se týká uvádění osobních údajů. Přesto, že 91

% žáků se snaží předcházet rizikům, tak 61 % žáků o sobě na internetu uvádí osobní údaje. Děti asi nevědí, že i uvádění osobních údajů, je velice zneužitelné. Je zajímavé, že někteří respondenti, kteří uvedli, že neuvádí o sobě na internetu osobní údaje, v další otázce, na kterou měli odpovídat, které osobní údaje o sobě uvádí, volili možné odpovědi. Těchto žáků bylo 28 z 218 respondentů. Měli bychom se zamyslet nad tím, zda byla otázka špatně položená, nebo zda žáci nevědí, co jsou to osobní údaje. Proto bychom se měli při informování žáků o bezpečnosti na internetu zaměřit i na vysvětlení, co patří mezi osobní údaje. Zjistili jsme, že se najdou i žáci, kteří poskytli někomu, koho nikdy neviděli své fotky či videa. Těchto žáků je 15 %, což je celkem alarmující číslo. To dokazuje to, že někteří žáci se na internetu chovají opravdu rizikově a neuvědomují si zneužití těchto informací.

V souvislosti s výzkumným úkolem č. 3 jsme zjistili, že polovina rodičů (47 %) se neptá, co dělají jejich děti na internetu. U věkové skupiny 11 až 15 let by měli být rodiče zvláště obezřetní u dětí „surfujících“ volně po internetu. Otázkou je, proč se téměř polovina rodičů nezajímá o pohybu jejich dětí po internetu. Je možné, že si rodiče neuvědomují, jaká nebezpečí na internetu hrozí nebo si myslí, když sedí doma u počítače, že se jim nemůže nic stát.

Zjistili jsme, že žáci z Olomouckého kraje a z kraje Vysočina se liší ve znalostech pojmů kybergrooming a kyberšikana. Tomuto tématu se věnovaly hypotézy č. 1 a č. 2. V Olomouci žáci více znají pojem kybergrooming a kyberšikana. Zatímco v Olomouci 15 žáků ze 112 zná kybergrooming, v Bystřici nad Pernštejnem pouze 3 žáci ze 106. Kyberšikanu zná v Olomouci 109 žáků ze 112, zatímco v Bystřici nad Pernštejnem pouze 59 žáků ze 106.

Záměrem hypotézy č. 3 bylo zjistit, zda se žáci z Olomouckého kraje a kraje Vysočina liší ve znalosti nastavení soukromí. Můžeme říci, že znalosti žáků z těchto dvou krajů se liší. Rozdíl je však minimální. V souvislosti s hypotézou č. 4, č. 6, č. 7 a č. 8 konstatujeme, že se žáci z Olomouckého kraje a kraje Vysočina neliší v uvádění osobních údajů, jména, data narození a telefonního čísla. Dle hypotézy č. 5 se liší v uvádění adresy. Hypotéza č. 9 nám vypovídá o rozdílu v poskytování fotografií neznámé osobě.

Pro srovnání některých výsledků autorka uvádí výzkum s názvem Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014. Výzkumným vzorkem byly děti ve

věku 11 až 17 let. Sběr dat probíhal metodou dotazníku (e-bezpečí.cz, 2015). Dle tohoto výzkumu děti nejčastěji zveřejňují jméno a příjmení (76,99 %). V našem výzkumu uvádí jméno 69 % žáků. Fotografie zaslalo neznámé osobě 54,67 % žáků, zatímco u našeho výzkumu to udělalo 15 % žáků (e-bezpečí.cz, 2015). Otázkou je, proč se žáci dle zmíněného výzkumu chovají rizikověji. Rozdíly ve výsledcích můžou být dány velikostí výzkumného vzorku, který měl 28 232 respondentů. Ovlivnit to mohlo i složení respondentů, zatímco náš výzkum byl prováděn u věkové skupiny 11 až 15 let, zmiňovaný výzkum měl respondenty i starší (11 až 17 let). V neposlední řadě mohlo mít vliv na rozdíly i místo, kde byl výzkum prováděn. My jsme se zaměřili pouze na Olomoucký kraj a kraj Vysočina, zatímco zmiňovaný výzkum se věnoval celé České republice.

ZÁVĚR

Hlavním tématem této bakalářské práce je nebezpečí na sociálních sítích zaměřené na věkovou skupinu 11 až 15 let. Tímto tématem se zabýváme v celé práci. Ve výzkumné části se konkrétně věnujeme informovanosti o bezpečnosti na internetu a chování žáků na sociálních sítích a internetu.

V teoretické části, která je rozdělena do čtyř kapitol, se zabýváme charakteristikou pubescentů a volnému času, sociálními sítěmi, druhy nebezpečí na sociálních sítích a prevencí rizik na internetu a sociálních sítích. Ve výzkumné části se věnujeme především informovaností o nebezpečí na sociálních sítích a dodržováním bezpečnostních prvků. Pro výzkum jsme si vybrali žáky z Olomouckého kraje a z kraje Vysočiny. Zaměřili jsme se na žáky od šesté do deváté třídy, tedy ve věku od jedenácti do patnácti let. Respondenti odpovídali na otázky pomocí dotazníků. Zjišťovali jsme informovanost dětí o bezpečnosti na internetu, dodržování bezpečnostních prvků na internetu, zdroje informovanosti dětí o bezpečnosti. Dále jsme zjišťovali a porovnávali informovanost dětí o bezpečnosti na internetu v Olomouckém kraji a kraji Vysočina a chování dětí v oblasti bezpečnosti na internetu v těchto krajích. V praktické části bylo ověřováno devět hypotéz a tři vymezené výzkumné úkoly. Na základě získaných údajů byly stanoveny tyto výsledky:

- žáci jsou informováni o bezpečnosti na internetu;
- většina žáků tvrdí, že se snaží předcházet rizikům hrozícím na internetu, výsledky však ukazují, že ve skutečnosti se část žáků chová na internetu rizikově;
- ve znalosti pojmu kybergrooming u žáků z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje existují malé rozdíly;
- ve znalosti pojmu kyberšikana u žáků z kraje Vysočina z Olomouckého kraje existují větší rozdíly;
- ve znalosti nastavení soukromí na sociálních sítích u žáků z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje existují malé rozdíly;

- v uvádění adresy na sociálních sítích u žáků z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje existují malé rozdíly;
- v poskytování fotografií či videí neznámé osobě na sociálních sítích z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje existují malé rozdíly.

Sociální sítě jsou v současnosti velmi diskutovaným tématem. Je vidět, že i žáci jsou ve školách informováni o nebezpečích na sociálních sítích a na internetu. Ale i přesto, nedodržují pravidla, která předchází vzniku těchto rizik. Proto by se měli preventivní programy ještě více zaměřit a upozornit žáky na negativní dopady při nedodržování bezpečnosti. Také rodiče by se měli začít více zajímat o to, co jejich děti dělají na internetu. Vzhledem k velmi rychlému vývoji v oblasti nových technologií, byl měl být přizpůsoben i růst ochrany před zneužíváním osobních dat, a tím předcházet neštěstí jednotlivých uživatelů.

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

Použitá literatura:

BLAŽKOVÁ, B. 2011. *Patologické vztahy ve skupině*. Praha: Josef Raabe. ISBN 978-80-87553-23-7.

BOCAN, M. a kol. 2012. *Děti v ringu dnešního světa: hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 98 s. ISBN 978-80-87449-24-0.

BREGUET, T. 2007. *Frequently Asked Questions About Cyberbullying*. New York: Rosen Publishing Group, 64 p. ISBN-10: 1404209638.

ECKERTOVÁ, L. a DOČEKAL, D. 2013. *Bezpečnost dětí na internetu*. Brno: Computer Press, 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

Historie internetu = History of the internet. Praha: Cesnet, 2002. 31 s. ISBN 80-238-8294-5.

HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 408 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

HULANOVÁ, L. 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: TRITON, 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.

CHRÁSKA, M. 2006. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 168 s. ISBN 80-244-1367-1.

CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. 2003. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 207 s. ISBN 80-7178-697-7.

KRAUS, B., 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRČMÁŘOVÁ, B. 2012. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 178 s. ISBN 978-80-904920-2-8.

KULHÁNKOVÁ, H. a ČAMEK, J. 2010. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak, 128 s. ISBN 978-80-904764-0-0.

LAMGMEIER, J. 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

PAVLÍČEK, A. 2010. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 181 s. ISBN 978-80-245-1742-1.

PÁVKOVÁ, J. 2001. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 229 s. ISBN 80-7178-569-5.

PROCHÁZKA, D. 2010. *První kroky s internetem*. Praha: Grada, 108 s. ISBN 978-80-247-3255-8.

PROCHÁZKA, R. 2014. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada Publishing, 256 s. ISBN 978-80-247-4451-3.

ROGERS, V. 2011. *Kyberšikana*. Praha: Portál, 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

SZOTKOWSKI, R. 2013. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠMAHEL, D. 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 158 s. ISBN 80-7254-360-1.

VÁVROVÁ, P. a PETŘKOVÁ, A. 2013. *Ontogenetická psychologie pro sociální pracovníky: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 86 s. ISBN 978-80-244-3851-1.

Internetové zdroje:

CESNET [online]. c1996, poslední revize 3. 1. 2013 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.cesnet.cz/sdruzeni/dokumenty/historie-narodni-site-pro-vedu-vyzkum-a-vzdelavani/>

Sociální síť [online]. 2014. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.socialnisite.estranky.cz/>

Lupa.cz. [online]. 2015. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz>

Výzkumné zprávy. *E-bezpečí.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/component/docman/cat_view/27-vyzkumne-zpravy

Slovník ICT pojmů. *PC-IN Plzeň* [online]. 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.pcinplzen.cz/slovník-ict-pojmu>

Slovník. *Stránky pro všechny zájemce o bezpečný internet* [online]. 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/projekt-bezpecne-online/slovník.html>

KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010 [cit. 2015-04-02]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník	I
Příloha č. 2: Výsledky testů nezávislosti pro kontingenční tabulku a koef. kontingence C....	VI

Dotazníkové šetření

(Mazourová I.)

Ahoj,

jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci a touto cestou bych Tě chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který bude součástí praktické části mé bakalářské práce. Dotazník se týká nebezpečí na sociálních sítích.

Následující dotazník je anonymní.

Děkuji Ti za Tvůj čas! ☺

1. Pohlaví:

A) kluk

B) holka

2. Věk: _____

3. Třída: _____

4. Škola: _____

5. Používám internet:

A) ano

B) ne

6. Pokud používám internet, kolik na něm trávím času:

A) max. 15 minut denně

B) max. 1 hodinu denně

C) 1-2 hodiny denně

D) 2-3 hodiny denně

E) 3-5 hodin denně

F) více jak 5 hodin denně

7. Internet používám (více možných odpovědí):

- A) ke studiu
- B) k hraní her
- C) k využití sociálních sítí
- D) k poslechu hudby
- E) ke čtení zpravodajství
- F) k sledování videí a filmů
- G) k jiným účelům-napište k jakým: _____

8. Máš profil na nějaké sociální síti?

- A) ano
- B) ne

9. V kolika letech jsem si sociální síť založil/a? _____

10. Z jakého důvodu jsem si sociální síť nezaložil/a? _____

11. Pokud máš profil na nějaké sociální síti, na jaké? (více možných odpovědí)

- A) Facebook
- B) Twitter
- C) LinkedIn
- D) Myspace
- E) YouTube
- F) Lbímseti.cz
- G) jiná sociální síť, napište jako: _____

12. Na jaké sociální síti trávíš nejvíce času? _____

13. Odkud máš k internetu možný přístup k připojení? _____

14. Jak/od koho jsem se o sociálních sítích dozvěděl/a? _____

15. Mluvíte ve škole s vyučujícími nebo jinými pověřenými osobami o bezpečnosti na internetu?

A) ano

B) ne

16. Jakou formou se dozvídáš o bezpečnosti na internetu? (více možných odpovědí)

A) formou přednášek

B) formou informačních letáků

C) ve výuce

D) jinou formou, napište jakou: _____

17. Snažíš se předejít rizikům hrozícím na internetu?

A) ano

B) ne

18. Ptají se rodiče, co děláš na internetu?

A) ano

B) ne

19. Pojem „kybergrooming“:

A) znám dobře

B) už jsem někdy slyšel (a)

C) neznám

20. Pokud znáš pojem „kybergrooming“, kde jsi se o něm dozvěděl /a? (více možných odpovědí)

A) ve škole

B) doma

C) od kamarádů

D) na internetu

E) v televizi

F) někde jinde, kde? _____

21. Pojem „kyberšikana“:

- A) znám dobře
- B) už jsem někdy slyšel/a
- C) neznám

22. Pokud znáš pojem „kyberšikana“, kde jsi se o něm dozvěděl/a? (více možných odpovědí)

- A) ve škole
- B) doma
- C) od kamarádů
- D) na internetu
- E) v televizi
- F) někde jinde, kde? _____

23. Přijmeš na sociální síti přátelství od někoho, koho neznáš?

- A) ano
- B) ne

24. Víš, jak nastavit soukromí na sociálních sítích?

- A) ano
- B) ne

25. Poskytl/a jsi někomu, koho jsi nikdy neviděl/a, své fotky či videa?

- A) ano
- B) ne

26. Uvádíš o sobě na internetu osobní údaje?

- A) ano
- B) ne

27. Pokud o sobě na internetu uvádíš osobní údaje, tak jaké? (více možných odpovědí)

A) adresa

B) jméno

C) datum narození

D) telefonní číslo

E) jiné, napište jaké: _____

28. Poskytl/a jsi někomu, koho jsi nikdy neviděl/a, osobní informace (jméno, adresu,...)?

A) ano

B) ne

29. Hledáš na internetu nové přátele?

A) ano

B) ne

30. Zanedbáváš kvůli internetu důležité věci ve svém životě (např. školu, zábavu, kamarády, ...)?

A) ano

B) ne

31. Zůstáváš online déle, než jsi původně zamýšlel/a?

A) ano

B) ne

Příloha č. 2: Výsledky testů nezávislosti pro kontingenční tabulku a koef. kontingence C

Úkol č. 4: Zjištění a porovnání informovanosti v oblasti bezpečnosti u žáků z Olomouckého kraje a kraje Vysočina

- H0: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti pojmu kybergrooming.

Tabulka č. 1: Hodnoty pozorované a očekávané četnosti

Kraj	Úroveň znalosti pojmu kybergrooming		
	znám	už jsem někdy slyšel (a)	neznám
Olomoucký	15(9,248)	45(44,183)	52(58,569)
Vysočina	3(8,752)	41(41,817)	62(55,431)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 2: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Úroveň znalosti pojmu kybergrooming		
	znám	už jsem někdy slyšel (a)	neznám
Olomoucký	3,578	0,015	0,737
Vysočina	3,781	0,016	0,778

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 3: Výsledky

χ^2	8,905
$\chi^2_{0,05}(2)$	5,991
C	0,198
C _{max}	0,707
C _{norm}	0,280

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H₀: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti pojmu kyberšikana.

Tabulka č. 4: Hodnoty pozorované a očekávané četnosti

Kraj	Úroveň znalosti pojmu kyberšikana	
	znám	neznám
Olomoucký	109(86,312)	3(25,688)
Vysočina	59(81,688)	47(24,312)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 5: Hodnoty (P-O)²/O

Kraj	Úroveň znalosti pojmu kyberšikana	
	znám	neznám
Olomoucký	5,964	20,038
Vysočina	6,301	21,173

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 6: Výsledky

χ^2	53,476
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841
C	0,444
C _{max}	0,707
C _{norm}	0,628

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H₀: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti znalosti nastavení soukromí.

Tabulka č. 7: Hodnoty pozorované a očekávané četnosti

Kraj	Znalost nastavení soukromí	
	ano	ne
Olomoucký	80(89,394)	32(22,606)
Vysočina	94(84,606)	12(21,394)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 8: (P-O)²/O

Kraj	Znalost nastavení soukromí	
	ano	ne
Olomoucký	0,987	3,904
Vysočina	1,043	4,125

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 9: Výsledky

χ^2	10,060
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841
c	0,210
C_{max}	0,707
C_{norm}	0,297

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Úkol č. 5: Zjištění a porovnání chování v oblasti bezpečnosti u žáků v Olomouckém kraji a kraji Vysočina

- H₀: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění osobních údajů.

Tabulka č. 10: Hodnoty pozorovaných a očekávaných četností

Kraj	Uvádění osobních údajů	
	ano	ne
Olomoucký	68(67,303)	44(44,697)
Vysočina	63(63,697)	43(42,303)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 11: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Uvádění osobních údajů	
	ano	ne
Olomoucký	0,007	0,011
Vysočina	0,008	0,011

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 12: Výsledky

χ^2	0,037
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H₀: Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění adresy.

Tabulka č. 13: Hodnoty pozorovaných a očekávaných četností

Kraj	Uvádění adresy	
	ano	ne
Olomoucký	30(23,119)	82(88,881)
Vysočina	15(21,881)	91(84,119)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 14: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Uvádění adresy	
	ano	ne
Olomoucký	2,048	0,533
Vysočina	6,881	0,563

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 15: Výsledky

χ^2	10,024
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841
C	0,210
C_{\max}	0,707
C_{norm}	0,297

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H_0 : Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění jména.

Tabulka č. 16: Hodnoty pozorovaných a očekávaných četností

Kraj	Uvádění jména	
	ano	ne
Olomoucký	80(77,578)	32(34,422)
Vysočina	71(73,422)	35(32,578)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 17: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Uvádění jména	
	ano	ne
Olomoucký	0,076	0,170
Vysočina	0,080	0,180

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 18: Výsledky

χ^2	0,506
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H_0 : Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění data narození.

Tabulka č. 19: Hodnoty pozorovaných a očekávaných četností

Kraj	Uvádění data narození	
	ano	ne
Olomoucký	51(52,404)	61(59,596)
Vysočina	51(49,596)	55(56,404)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 20: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Uvádění data narození	
	ano	ne
Olomoucký	0,038	0,033
Vysočina	0,040	0,035

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 21: Výsledky

χ^2	0,145
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H_0 : Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti uvádění telefonního čísla.

Tabulka č. 22: Hodnoty pozorovaných a očekávaných četností

Kraj	Uvádění telefonního čísla	
	ano	ne
Olomoucký	18(14,899)	94(97,101)
Vysočina	11(14,101)	95(91,899)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 23: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Uvádění telefonního čísla	
	ano	ne
Olomoucký	0,645	0,099
Vysočina	0,682	0,105

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 24: Výsledky

χ^2	1,530
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841

(Zdroj: Vlastní zpracování)

- H_0 : Žáci z kraje Vysočina a z Olomouckého kraje se neliší v oblasti poskytnutí fotek neznámé osobě.

Tabulka č. 25: Hodnoty pozorovaných a očekávaných četností

Kraj	Poskytnutí fotek neznámé osobě	
	ano	ne
Olomoucký	25(16,954)	87(95,046)
Vysočina	8(16,046)	98(89,954)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 26: Hodnoty $(P-O)^2/O$

Kraj	Poskytnutí fotek neznámé osobě	
	ano	ne
Olomoucký	3,818	0,681
Vysočina	4,034	0,720

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Tabulka č. 27: Výsledky

χ^2	9,254
$\chi^2_{0,05(1)}$	3,841
C	0,202
C _{max}	0,707
C _{norm}	0,285

(Zdroj: Vlastní zpracování)